

Selonteko Pohjoismaiden ministerineuvoston sosiaali- ja terveysalan yhteistyöstä vuonna 2023

Sisällys

Sisällys.....	2
Yhteenveto.....	3
1. Johdanto.....	Error! Bookmark not defined.
2. Visio 2030 – sosiaali- ja terveysalan osuus toimintasuunnitelman toteutuksessa.....	5
3. Vammaisalan pohjoismainen yhteistyö	13
4. Terveydenhuollon varautumistoimet.....	14
Liite 1: Pohjoismainen terveysalan yhteistyö	16
1.1 Terveysalan pohjoismaista yhteistyötä koskevan strategiaselvityksen (Könbergin raportin) seuranta.....	16
1.2 Potilasturvallisuus ja liikkuvuus: valvontatiedot ja Arjeplogin sopimus.....	24
1.3 Pohjoismaiden yhteinen tartuntasuoja- ja sairaalahygieniakoulutus.....	25
Liite 2: Sosiaalialan pohjoismainen yhteistyö.....	26
2.1 Sosiaalialan strateginen selvitys (Árnassonin raportti)	26
2.2 Lapsuudessa koetun seksuaalisen hyväksikäytön pitkäaikaisvaikutuksia tarkasteleva verkosto	35
2.5 Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen toiminta	36

Selonteko Pohjoismaiden ministerineuvoston sosiaali- ja terveysalan yhteistyöstä vuonna 2023

Yhteenveto

Sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvosto (MR-S) antaa vuosittain Pohjoismaiden neuvostolle sosiaali- ja terveysalan yhteistyötä koskevan selonteon. Tämänvuotisessa selonteossa keskitytään aloitteisiin, jotka tukevat sektorin [yhteistyöohjelman 2022–2024](#) ja [Visio 2030:n sekä sitä koskevan toimintasuunnitelman](#) toteutusta, sekä siihen, miten sektori edistää ministerineuvoston monialaisia näkökulmia – kestävä kehitys, tasa-arvo sekä lapset ja nuoret – sekä vuoropuhelun vahvistamista kansalaisyhteiskunnan kanssa. Pohjoismaiden ministerineuvoston uudella vammaisalan strategisella yhteistyöasiakirjalla [Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöohjelma 2023–2027](#) on myös tärkeä asema toteutettaessa Visio 2030:n toimia ja sektorin priorisointeja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta, jossa esteettömyys ja osallisuus ovat keskeisiä näkökulmia

Selonteosta käy ilmi, että sosiaali- ja terveyssektori on mukana useissa toimissa, jotka liittyvät vahvasti Visio 2030:n kolmeen painopistealueeseen vihreästä, kilpailukykyisestä ja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta. Samanaikaisesti koronapandemia ja Ukrainan sota ovat johtaneet moniin uusiin aloitteisiin, jotka vahvistavat terveydenhuollon pohjoismaista valmiusyhteistyötä suhteessa kriisinhallintaan ja keskinäisen avunannon tehostamiseen hätätilanteiden ja kriisien osalta.

Selonteon jälkipuolella liitteissä 1 ja 2 keskitytään pääasiassa toimiin ja panostuksiin, jotka on käynnistetty Bo Könbergin laatiman [Terveysalan pohjoismainen yhteistyö tulevaisuudessa](#) -selvityksen 14 ehdotuksen sekä Árni Páll Árnasonin laatiman [Sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön vahvistamista](#) koskevan selvityksen 14 ehdotuksen seurantana.

Lisäksi selonteossa on lyhyt katsaus sosiaali- ja terveysalan muuhun yhteistyöhön. Tuloksina viitataan tiedon- ja kokemustenvaihdon lisääntymiseen useilla osa-alueilla, panostuksiin ja toimiin kuten hankkeisiin, julkaisuihin, konferensseihin ja seminaareihin.

1. Johdanto

MR-S:n pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on vahvistaa tiedonjakoa ja kokemustenvaihtoa Pohjoismaiden yhteisistä terveydenhuolto- ja hyvinvointialan haasteista. Pää tavoitteena on luoda toimenpiteitä ja ratkaisuja, jotka edistävät politiikan kehittämistä, ja varmistaa Pohjoismaiden hyvinvointiyhteiskuntien kantokyky paikallisella, alueellisella, kansallisella ja pohjoismaisella tasolla tilanteessa, jossa resursseja leikataan. Perusedellytys sektorin yhteistyölle on pohjoismaisen hyödyn luominen.

Pohjoismainen hyvinvointimalli on pitkään ollut paineen alla globalisaation vaikutusten, demografisen kehityksen eli ikääntyneiden määrän kasvun ja viime vuosien kriisien koronapandemian ja Ukrainan sodan seurauksena. Sektori tähtää aktiivisesti siihen, että Pohjoismaat toimivat yhdessä vastatakseen haasteisiin. MR-S priorisoi vahvasti sellaista sosiaali- ja terveyspolitiikkaa, joka on osallistava, takaa kaikille sosiaaliturvan ja yhdenvertaisen pääsyn terveys- ja hyvinvointipalveluihin ja antaa Pohjoismaalle paremmat valmiudet tuleviin pandemioihin ja muihin terveyskriiseihin entistä parempien terveydenhuollon varautumistomien avulla.

Pohjoismaiden ministerineuvoston Visio 2030 Pohjolasta maailman kestävämpänä ja integroituneimpana alueena ja sen kolme strategista painopistealuetta vihreästä, kilpailukykyisestä ja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta ovat MR-S:n pohjoismaisen yhteistyön perusta. Tämä koskee erityisesti strategista painopistealuetta sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta, jonka tavoitteena on hyvä, yhdenvertainen ja turvallinen terveys ja hyvinvointi kaikille. Sektori tukee myös kilpailukykyistä Pohjolaa koskevaa strategista painopistealuetta edistämällä terveys- ja hoivapalveluiden teknologisia, digitalisoituja ja innovatiivisia ratkaisuja sekä vihreää Pohjolaa koskevaa strategista painopistealuetta tukemalla myös sosiaalisesti kestävä vihreää siirtymää. Erilaisilla konkreettisilla toimillaan MR-S edistää aktiivisesti Visiota koskevan toimintasuunnitelman toteuttamista sekä monialaisten näkökulmien (kestävä kehitys, tasa-arvo sekä lapset ja nuoret) sisällyttämistä ministerineuvoston työhön. Sektori on myös vahvistanut vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan kanssa, ja on tämän vuoksi perustanut uuden yhteistyöfoorumin sosiaalialan kansalaisjärjestöille.

Sektorin toiminnassa otetaan huomioon kaksi strategiaselvitystä. Sosiaalipoliittisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa kaikille kestävä ja turvattu hyvinvointi Pohjoismaiden yhteiskunnissa. Jotta tämä saavutettaisiin, on tärkeää jatkaa Árni Páll Árnasonin laatiman sosiaalialan strategiaselvityksen *Tiedolla tehoa käytännön toimiin – sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen* sisältämän 14 ehdotuksen toteuttamista. Árnasonin raportin 14 ehdotuksesta useita on jo käynnistetty,

esimerkiksi sosiaali-alan toimia koskevia aloitteita, joissa keskitytään käyttäjiin, syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin ja nuoriin, huono-osaisiin aikuisiin, haja-asutusalueisiin, organisaatioiden hallintorakenteiden tarkasteluun (NVC ja NOMESKO-NOSOSKO), tietoon perustuviin sosiaalialan toimiin ja yhteistyön lisäämiseen vapaaehtoissektorin kanssa.

Samanaikaisesti jatkuvat terveysalan pohjoismaisen yhteistyön tärkeimmät panostukset Bo Könbergin laatiman Terveysalan pohjoismainen yhteistyö tulevaisuudessa -strategiaselvityksen pohjalta. Työhön kuuluu myös toimenpiteiden vaikutusarviointi, jotta terveysalan tulevien päätösten ajankohtaisuus voidaan varmistaa ja jotta pystytään kohtaamaan kulloinkin ajankohtaiset haasteet. Sektori kehittää terveysalan politiikkaa pitääkseen yllä ja kehittääkseen edelleen esteetöntä terveydenhuoltojärjestelmää, joka on kaikille ilmainen ja yhtäläisesti saatavilla, ottaen huomioon nykyiset haasteet, kuten ikääntyvä väestö, jolla on suurempi hoito- ja hoivatarve, mielenterveysongelmien lisääntyminen etenkin nuorilla ja koronapandemian seuraukset keskittyen erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin. Monialaiset panostukset yhteisiin toimiin koskien terveystietoa, eTerveyttä ja digitalisaatiota sekä etähoitoa ja -hoivaa sekä terveydenhuollon pohjoismaisen varautumisyhteistyön edistämistä ovat keskeisellä sijalla jatkossa, ja sama koskee myös lääkealaa ja antibioottiresistenssin (AMR) torjumista.

Ministerikokous pidettiin Reykjavikissa maaliskuussa 2023, jolloin sosiaali- ja terveysministerit keskustelivat sosiaalisesta eristäytymisestä, psyykkisestä haavoittuvuudesta ja pahoinvoinnista keskittyen etenkin psyykkisesti haavoittuvassa asemassa olevien nuorten aikuisten osallistamiseen. Syrjäytyneiden nuorten osallistaminen on Pohjoismaiden priorisointien kärkipäässä, mutta useiden vuosien aikana toteutetuista toimita huolimatta monet heistä ovat edelleen ulkopuolella. Ministerit hyväksyivät kokouksessaan myös [julkilausuman, joka koskee vammaisten ihmisten digitaalisia palveluja](#). Lisätietoa julkilausumasta on selonteon 3. kappaleessa. Lisäksi järjestettiin ministeripaneeli mielenterveyshuippukokouksessa, joka pidettiin ministerikokouksen jälkeisenä päivänä.

Sosiaali- ja terveysministerit ovat myös alkaneet valmistella uuden yhteistyöohjelman laatimista vuosiksi 2025–2030 ja keskustelevat uuden ohjelman tulevista priorisoinneista ylimääräisessä digitaalisessa ministerikokouksessa syyskuussa 2023.

2. Visio 2030 – sosiaali- ja terveysalan osuus toimintasuunnitelman toteutuksessa

Sosiaali- ja terveysala osallistuu erityisesti sosiaalisesti kestävää Pohjolaa koskevien vision tavoitteiden toteuttamiseen, mutta sillä on myös laajoja vihreään ja

kilpailukykyisempään Pohjolaan liittyviä panostuksia. Seuraavassa on muutamia esimerkkejä vision 2030 toimintasuunnitelmaan liittyvistä sektorikohtaisista panostuksista.

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Yksi toimintasuunnitelman painopistealueista on vuosina 2018–2020(21) toteutetun Ruotsin VOPD-prioriteettihankkeen seurantana käynnistetty *Etähoito ja -hoiva – sosiaalisesti kestävä Pohjolan rakennuskivi* -hanke (iVOPD). Työssä panostetaan ratkaisuihin, joilla lisätään tietoa keinoista luoda parhaat edellytykset terveys- ja hyvinvointipalvelujen ylläpitämiseen harvaan asutuilla alueilla, joille on tunnusomaista ikääntyvä väestö, poismuutto ja pitkät maantieteelliset etäisyydet. Siinä keskitytään erityisesti integroituihin terveys- ja hoivapalveluihin, joissa hyödynnetään digitaalisia ja hyvinvointiteknologian työkaluja. MR-SAM on myöntänyt hankkeeseen 6 miljoonaa Tanskan kruunua niin kutsutusta 4x40-erillismäärärahasta, ja MR-S tukee sitä 2 miljoonalla Tanskan kruunulla kaudella 2021–2024. Hankkeen päivitetty verkkosivut ja uudet julkaisut löytyvät [täältä](#).

Koronakriisi on vaikuttanut Pohjoismaiden yhteiskuntiin ja merkinnyt suuria haasteita pohjoismaiselle hyvinvointimallille. Ymmärtääkseen paremmin koronakriisin seurauksia sosiaali- ja terveyssektori on käynnistänyt useita aloitteita, joissa kootaan tietoa siitä, miten kriisi vaikuttaa eri yhteiskuntaryhmiin, ja samalla pyritään löytämään parhaita käytäntöjä ja ratkaisuja vastaavanlaisten kriisien käsittelemiseksi tulevaisuudessa. Kahdessa laajassa hankkeessa tarkastellaan [koronan aiheuttamaa yksinäisyyttä ja eristyneisyyttä](#), sekä [koronakriisin seurauksia lapsille ja nuorille Pohjoismaissa sekä lasten ja nuorten oikeutta tulla kuulluiksi](#). Viimeksi mainittu on monialainen hanke, johon osallistuu myös lapsi- ja nuorisoyhteistyön pohjoismainen komitea NORDBUK. Molempia hankkeita hallinnoi Pohjoismainen hyvinvointikeskus (NVC).

Vihreä Pohjola

Sektori tukee 1,7 miljoonalla Tanskan kruunulla vuosina 2021–2024 sosiaalisesti kestävää vihreää siirtymää koskevaa hanketta *Not «Just» a Green Transition – Examining the Path Towards a Socially Just, Green Transition in the Nordic Region* ja toimintasuunnitelman tavoitetta, jonka mukaan kaikki pohjoismaalaiset pyritään saamaan mukaan vihreään siirtymään ja digitaaliseen kehitykseen, hyödyntämään siirtymän potentiaalia sekä estämään sen mukanaan tuomien yhteiskunnallisten jakolinjojen lisääntymistä. Ilmastokriisi ja välttämätön siirtymä kestävämpiin yhteiskuntiin vaikuttavat kaikkiin aina yksilötasolle asti. Monialaisten toimien kautta valotetaan ajankohtaisia ongelmia, analysoidaan vihreän siirtymän sosioekonomisia seurauksia, tehdään selkoa toimivista käytännöistä ja ratkaisuista ja laaditaan niiden pohjalta aloitteita ja linjausehdotuksia pohjoismaiselle yhteistyölle ja Pohjoismaille.

Hanketta hallinnoi Nordregio. Lisätietoja [hankesivuilta](#), josta löytyy myös kaksi tuoretta raporttia [The social impacts of climate mitigation policies on vulnerable groups in the Nordic Region](#) ja [Just Green Transition - key concepts and implications in the Nordic Region](#). Keväällä 2023 julkaistiin myös kolmas raportti: [In-all-fairness-perceptions-of-climate-policies-and-the-green-transition-in-the-Nordic-Region](#)

Sosiaali- ja terveyssektori edistää myös elintarvikesektorin hankkeita, jotka liittyvät vision toimintasuunnitelmaan sisältyvään Kestävät elämäntavat Pohjolassa - hankkeeseen.

Kilpailukykyinen Pohjola

Visio 2030 -toimintasuunnitelman erityisenä painopistealueena on mahdollistaa yhteiset toimet terveystietojen jakamiseksi Pohjoismaiden kesken turvallisesti ja tehokkaasti. Tästä on merkittävää hyötyä tutkimukselle, innovoinnille, terveydenhuollolle sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi niin Pohjolassa kuin sen ulkopuolellakin. Monialaisen [The Nordic Commons – Pohjola terveystietojen pohjoismaisen ja turvallisen digitaalisen infrastruktuurin johtavana alueena](#) -aloitteen kautta sosiaali- ja terveyssektori edistää uusia ratkaisuja Pohjoismaiden kilpailukyyn edellytysten parantamiseksi. Sosiaali- ja terveyssektorilla on päävastuu tästä NordForskin koordinoimasta panostuksesta, jota toteutetaan yhteistyössä muun muassa Nordic Innovationin kanssa. Työtä on kehitetty edelleen kolmessa Taskforce-alaryhmässä, joissa keskitytään teknisiin ratkaisuihin (infrastruktuuri), metadataan sekä juridisiin ja eettisiin näkökohtiin. Tällä hetkellä hanke on arvioitavana.

Monialaiset näkökulmat

Kestävää kehitystä, tasa-arvoa sekä lasten ja nuorten oikeuksia koskevien näkökulmien tulee sisältyä Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkeen toimintaan. Näiden näkökulmien sisällyttäminen on edellytyksenä Pohjoismaiden ministerineuvoston vision saavuttamiselle. Sen mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että edellä mainitut näkökulmat tulee sisällyttää Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkeen toimintaan, eli hankkeita ja muuta toimintaa koskevaan suunnitteluun, päätöksentekoon, toteutukseen ja arviointiin.

Sosiaali- ja terveyssektori työstää mainittuja näkökulmia yleisellä tasolla, mutta myös konkreettisten toimien kautta, kuten käy ilmi jäljempänä olevasta katsauksesta.

Kestävä kehitys

Pohjolan kestävä kehityksen saavuttamiseksi on tärkeää analysoida vihreän siirtymän seurauksia, jotta saadaan lisää tietoa siitä, miten ympäristö- ja ilmastotoimet luovat tai

vahvistavat sosioekonomisia, kulttuurisia ja maantieteellisiä eroja sekä siitä, miten sektorin toimet voivat edistää hiilineutraalimpaa ja tasa-arvoisempaa Pohjolaa.

Sektorilla on muun muassa laadittu ilmastovaikutusanalyysi terveys- ja hoiva-alan etäratkaisuista ja työtä jatketaan samasta näkökulmasta Visio 2030 -toimintasuunnitelmaan kuuluvassa uudessa etähoitoa ja -hoivaa koskevassa hankkeessa nimeltä iVOPD. Terveyttä edistävä ja kestävä ruoan kulutus on myös keskeisellä sijalla yhdessä elintarvikesektorin kanssa (ÄK-Livs) toteutettavassa projektissa, joka toimintasuunnitelmassa kuuluu kestävä elämäntapa Pohjoismaissa -hankkeeseen. Kuten aiemmin mainittiin, sektori osallistuu myös vuosina 2021–2024 monialaiseen hankkeeseen *Not Just a Green Transition – Examining the Path Towards a Socially Just, Green Transition in the Nordic Region*.

Vuosittaisen ohjauksen mukaan NVC:n tehtävänä on työskennellä järjestelmällisesti kestävä kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulmien sisällyttämiseksi kaikkeen toimintaansa. Työssä keskitytään sosiaalisen kestävyuden vahvistamiseen muun muassa osallistamalla lapsia ja nuoria sekä vammaisia ja ikäihmisiä.

Tasa-arvo

Sosiaali- ja terveystieteiden virkamieskomitea (ÄK-S) on päättänyt, että sektorin tasa-arvotyötä toteutetaan sisällyttämällä sukupuolinäkökulma aina työhön niin, että se heijastuu sosiaali- ja terveyssektorin käynnistämässä ja työstämässä konkreettisissa panostuksissa ja toimissa muun muassa Visio 2030 -toimintasuunnitelman toteutuksessa. Vuonna 2022 käynnistettiin yhdessä tasa-arvo- ja LGBTI-asiain ministerineuvoston kanssa uusi aloite ikääntyneiden LGBTI-henkilöiden elinoloista ja elämänlaadusta Pohjoismaissa. Hankkeessa keskitytään erityisesti siihen, miten ikääntyneet LGBTI-henkilöt kokevat terveys- ja hoiva-sektorin henkilökunnan kohtelevan heitä ja missä määrin Pohjoismaat huolehtivat henkilökunnan (jatko)koulutuksesta, joka koskee ikääntyneiden LGBTI-henkilöiden kohtaamista ennakkoluulottomasti ja avoimesti.

Koronan seurauksia sekä lasten ja nuorten oikeutta tulla kuulluiksi käsittelevään hankkeeseen liittyy myös huomion kiinnittäminen erilaisiin kokemuksiin, mahdollisuuksiin ja rajoituksiin, joita syntyi koronakriisin aikana.

Tasa-arvonäkökulma on valtavirtaistettava kaikissa vammaisalan hankkeissa. Teematyössä tulee ottaa esille oleellisia sukupuolten välisiä eroja ja keskustella niistä. Lisäksi asiantuntijaryhmien, verkostojen ja työryhmien koostumuksessa pyritään tasaiseen sukupuolijakaumaan.

Laajempi tasa-arvonäkökulma sisältyy sosiaali- ja terveyssektorin kaikkeen työhön, jonka kaikissa hankkeissa kehoitetaan luomaan yhtäläiset mahdollisuudet kaikille kansalaisryhmille sukupuoli-identiteettiin, uskonnolliseen vakaumukseen, etniseen taustaan, sosioekonomiseen asemaan ja mahdollisuuksiin katsomatta.

Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma

Sosiaalialan strategiaselvitys eli Árnasonin raportti sisältää konkreettisia ehdotuksia, joissa keskitytään lapsen oikeuksiin sekä syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin ja nuoriin sektorin kohderyhmänä. Árnasonin raportissa huomautetaan muun muassa, että on paljon ennaltaehkäisy potentiaalia siinä, että kehitetään toimivia varhaisia panostuksia lapsille ja nuorille ja että viranomaisten ja alan tutkimuslaitosten yhteistyötä tulee vahvistaa Pohjoismaissa, samalla kun tarkastellaan mahdollisuuksia käynnistää yhteisiä aloitteita osaamisen kartuttamiseksi ja erilaisten menetelmien testaamiseksi. Raportin suositusten sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen pohjalta sosiaali- ja terveyssektori on muun muassa:

- 1) *perustanut yhteispohjoismaisen verkoston, jonka aiheena on lapsen ensimmäiset tuhat päivää.*
Verkostossa maiden sosiaali- ja terveyssektorien asiantuntijat ja toimijat kokoontuvat keskustelemaan, miten lapsen 3 ensimmäisen elinvuoden aikana voidaan tehdä määrätietoisesti työtä lapsen terveen ympäristön ja hyvien kasvuolosuhteiden varmistamiseksi. Verkosto on monialainen, ja siihen sisältyy näkökulmia koulutus-, työllistymis-, kulttuuri- sekä vapaa-ajan ja varhaiskasvatussektoreilta tavoitteena varmistaa lapsen ja perheen kannalta kokonaisvaltainen tuki. Verkostolla on kolmivuotinen toimeksianto, ja sen tarkoituksena on tehdä konkreettisia ehdotuksia aloitteiksi, jotka voivat vahvistaa kokonaisvaltaista ja ennaltaehkäisevää näkemystä lapsiin ja perheisiin lapsen tuhannen ensimmäisen elinpäivän aikana.
- 2) *laatinut selvityksen koronakriisin seurauksista yksinäisyyteen, eristäytyneisyyteen ja sosiaaliseen pahoinvointiin Pohjoismaissa.*
Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen toteuttaman hankkeen tuloksena laadittiin kaksi osaraporttia koronakriisin vaikutuksista erilaisten syrjäytyneiden ryhmien (muun muassa nuorten) eristäytyneisyyteen ja yksinäisyyteen sekä konkreettisia esimerkkejä siitä ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä. Hanke päättyi vuoden 2023 alussa. Lisätietoa osoitteessa: [The impact of the COVID-19 pandemic on social isolation and loneliness - A Nordic research review | NVC \(nordicwelfare.org\)](https://www.nordicwelfare.org/publications/the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-social-isolation-and-loneliness-a-nordic-research-review/)
- 3) *käynnistänyt sektorien välisen hankkeen "Koronakriisin seuraukset: lasten ja nuorten oikeus tulla kuulluksi", jonka toteutti Pohjoismaainen hyvinvointikeskus.*
Hankkeessa kerätään tietoa siitä, miten lapset ja nuoret kokivat pääsevänsä mukaan itseään koskevaan päätöksentekoon koronakriisin aikana. Lisäksi on asetettu nuorten asiantuntijaryhmiä, joiden tarkoituksena on olla mukana määrittelemässä hankkeen sisältöä. Maaliskuussa 2023 julkaistiin raportti, jossa yli

100 nuorta kertoo osallistamiskokemuksistaan koronakriisin aikana: [Child and youth participation during crisis - Recommendations for decision makers in the Nordic region](#). Lisäksi on tehty videoita, joissa nuoret kertovat henkilökohtaisista osallistamiskokemuksistaan koronakriisin aikana: [\(117\) Nordic youth voices – The COVID-19 pandemic and the right to be heard](#). Koko hanke on tarkoitus saattaa päätökseen vuonna 2024, ja sitä voi seurata täällä: [Pohjoismainen yhteistyö lasten ja nuorten mahdollisuuksista osallisuuteen ja kehitykseen koronapandemian jälkeen](#).

- 4) *toteuttanut vuosina 2020–2022 Tanskanpriorisointihankkeen*, joka koski Pohjoismaiden nuoria kestävässä yhteisössä. Hankkeessa keskityttiin kolmeen osioon: 1) lasten ja nuorten hyvinvointi koulussa, 2) lasten ja nuorten osallistamismenetelmät ja 3) lasten ja nuorten mielenterveys. Sosiaali- ja terveyssektori on vastannut kolmannelta osiosta, jossa keskityttiin lasten ja nuorten mielenterveyteen. Sen puitteissa perustettiin pohjoismainen asiantuntijaverkosto, joka on laatinut kolme raporttia. Ensimmäisessä raportissa selvitettiin syitä Pohjoismaiden lasten ja nuorten psyykkisen pahoinvoinnin lisääntymiseen, toisessa raportissa kuvattiin sosiaali- ja terveyssektorin välistä rajapintaa ja kolmannessa vuonna 2023 julkaistussa raportissa esitellään konkreettisia suosituksia pohjoismaista yhteistyötä ja alan tutkimusta varten. Raportit on ladattavissa täältä: [A cross-Nordic Mapping of Associative Factors to the increase of Mental Distress Among Youth \(norden.org\)](#) [Cross-Nordic collaboration and practice examples \(norden.org\)](#) [Proposals for a future Nordic research project \(norden.org\)](#).

Osion työn esittelemiseksi järjestettiin vuoden 2022 lopussa kaksi webinaaria: "Healthy online behavior and youth mental health – a Nordic perspective" ja "Youth mental health in schools – a Nordic perspective". Ne ovat valikoituja teemoja tämän osion osaamisen kartoittamisessa. Tiedonvälityksen kohderyhmään kuuluu muun muassa eri Pohjoismaiden käytännön toimijoita, johtajia, tutkijoita ja poliitikoita, jotka työskentelevät nuorten pahoinvoinnin parissa tai ovat kiinnostuneita siitä sekä nuorten paremman mielenterveyden varmistamisesta. Webinaarit on katsottavissa [Tanskan sosiaali- ja asuntoviraston verkkosivuilla](#). Vuonna 2023 sektori seuraa tuloksia ja suunnittelee tulevaa työtä aiheen parissa.

- 5) koordinoitunut ja rahoittanut *Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen kautta hanketta, joka koskee vahvempaa tukea lapsille, joilla on sikiön alkoholioireyhtymä*. Raportti suosituksineen julkaistiin vuonna 2022: [How to strengthen the focus on children affected by prenatal alcohol exposure to help them lead a good life? A Nordic report with recommendations](#).
- 6) *nostanut vuoden 2022 ja 2023 ministerikokouksissa esiin syrjäytyneiden nuorten osallistaminen merkityksellisiin yhteisöihin*. Molempien kokousten lähtökohtana oli nuorten pahoinvoinnin lisääntyminen Pohjoismaissa, sen syyt ja ennaltaehkäisyn keinot. Vuonna 2023 sektori päättää

miten yhteisiä pyrkimyksiä jatketaan tavoitteena vahvistaa syrjäytyneiden nuorten osallistamista koulutukseen ja työmarkkinoille (ja saada heidät pysymään niissä).

- 7) *laatinut uuden vammaisalan pohjoismaisen yhteistyöohjelman 2023–2027, johon sisältyy selkeä lasten ja nuorten näkökulma.*
Ohjelma koskee eri politiikan aloja ja keskittyy kolmeen päänäkökulmaan: ihmisoikeudet, osallistuminen ja vapaa liikkuvuus. Yksi ohjelman toimenpiteistä on vahvistaa lasten ja nuorten näkökulmaa vammaisalan pohjoismaisessa yhteistyössä, ja tulevaisuudessa järjestetään vuosittainen asiantuntijakokous, johon osallistuu vammaisten nuorten etujärjestöjen edustajia. Kokousten aiheiden ja sisällön tulee perustua lasten ja nuorten omiin toiveisiin. Ohjelmassa kuvataan myös, että tullaan kehittämään uusia menetelmiä lasten ja nuorten näkökulman varmistamiseksi aikuisten päätöksenteossa. Tavoitteena on myös kerätä tilastotietoa koulua käyvien lasten ja nuorten toimintarajoitteista ja koulutusjärjestelmästä.
- 8) *käynnistänyt suuren sosiaalialan kansalaisyhteiskuntaverkoston, jonka tarkoituksena on selvittää, miten kansalaisjärjestöt voivat edistää pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan vahvistamista – myös Pohjoismaissa tehtävien lasten ja nuorten panostusten osalta.*
Projektin osana kesällä 2023 on järjestetty niin kutsuttu nuorten keskustelukierros poliittisissa kesätapahtumissa Tanskassa, Ruotsissa, Norjassa, Islannissa ja Suomessa. Tapahtumissa järjestetään nuorten keskusteluita tai nuoria koskevia keskusteluita, joissa pohditaan, miten heitä voidaan paremmin osallistaa esimerkiksi yhteisöihin, koulutusjärjestelmiin ja demokratiaprosesseihin.
- 9) *alkanut valmistella hanketta, joka koskee taloudellisesti niukoissa oloissa kasvavia lapsia Pohjoismaiden neuvoston suosituksen 21/2022 mukaisesti [pysyvästi köyhyysrajan alapuolella elävien lasten määrän vähentämisestä](#).*

Lapsia ja nuoria koskevat kysymykset sekä huono-osaisiin syrjäytyneisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuva huomio muodostaa merkittävän osan sosiaali- ja terveyssektorin työtä monissa eri hankkeissa ja toimenpiteissä, joissa keskitytään erityisesti lapsiin ja nuoriin. Samalla kiinnitetään erityistä huomiota aikuisiin, joiden hyvinvointi, terveys ja yleiset elinolot vaikuttavat jollain tavalla epäsuorasti Pohjolan lapsiin ja nuoriin. Aikuisiin kohdistuvien toimien oletetaan näin ollen vaikuttavan myös lasten ja nuorten elämäntilanteisiin toissijaisesti.

Yhteistyön vahvistaminen kansalaisyhteiskunnan kanssa

Sosiaali- ja terveyssektori priorisoi dialogin vahvistamista kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa, muun muassa ministerineuvoston uuden kansalaisyhteiskuntaverkoston kautta. Árni Páll Árnasonin laatiman sosiaalialan pohjoismaista yhteistyötä koskevan strategiaselvityksen ehdotuksen 7 mukaisesti sektori on vuonna 2022 myöntänyt varoja uuden foorumin perustamiseen. Sen

tarkoituksena on sekä vahvistaa Pohjoismaiden sosiaalialan vapaaehtoisjärjestöjen välistä että kansalaisyhteiskunnan ja julkisten toimijoiden välistä vuoropuhelua. Aloite on käynnistetty vuonna 2021 järjestetyn kansalaisyhteiskuntahuippukokouksen seurantana, ja se huipentui korkean tason keskusteluun Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä marraskuussa 2021. Vuonna 2023 kansalaisyhteiskuntaverkosto on antanut näkemyksiä uuden, vuosiksi 2025–2030 laadittavan yhteistyöohjelman muotoiluun ja järjestänyt 5 keskustelutilaisuutta nuoria koskevista toimista ja nuorisonäkökulmasta Pohjoismaiden poliittisissa kesätapahtumissa (ks. yllä).

Tämän lisäksi Pohjoismaiden hyvinvointikeskus laati sosiaali- ja terveysministerien toimeksiannosta raportin käyttäjien vaikutusvallasta Pohjoismaissa keväällä 2023. Raportissa kuvataan, miten Pohjoismaiden yhteiskunnat tekevät eri tavoin yhteistyötä vapaaehtoisjärjestöjen sekä itse käyttäjien kanssa. Se sisältää lisäksi havainnollistavia esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä käyttäjien onnistuneesta osallistamisesta.

3. Vammaisalan pohjoismainen yhteistyö

Vammaisalan pohjoismaista yhteistyötä tehdään lähinnä vammaisalan pohjoismaisen yhteistyöohjelman, vammaisalan pohjoismaisen yhteistyöneuvoston (koko virallisen pohjoismaisen yhteistyön neuvoo-antava elin), vammaisjärjestöjen pohjoismaisen yhteistyön tukijärjestelmän ja Pohjoismaiden kuurosokeusalan kanssa.

[Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöohjelma 2023–2027](#) on Pohjoismaiden ministerineuvoston vammaisalan strateginen yhteistyöasiakirja. Ohjelmassa on kolme painopistealuetta: ihmisoikeudet, osallisuus ja vapaa liikkuvuus. Kuhunkin painopistealueeseen liittyy useita toimia. Ohjelman tavoitteena on edistää vammaisten henkilöiden tehokasta osallistamista parantamalla pohjoismaista tiedonvaihtoa ja vahvistamalla yhteistyötä vammaispoliittisissa kysymyksissä.

Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto koostuu hallitusten ja Pohjoismaiden vammaisia edustavien kattojärjestöjen valitsemista asiantuntijoista. Yhteistyöneuvoston sihteeristönä toimii Pohjoismainen hyvinvointikeskus. Yhteistyöneuvoston tehtävänä on tukea, antaa neuvoja ja välittää tietoa kaikille Pohjoismaiden ministerineuvoston politiikan aloille ja käynnistää lisäksi omia aloitteita. Se tukee ja seuraa ohjelman täytäntöönpanoa.

Vuonna 2023 vammaisalan pohjoismaisessa yhteistyössä on toteutettu useita toimia. Pohjoismaiden ministerineuvoston Islannin puheenjohtajakauden aikana Islannin sosiaali- ja työmarkkinaministeriön alaisuudessa toteutetaan pohjoismainen hanke digitaalisesta tulevaisuudesta ja vammaisten uusista haasteista ja ratkaisuksista, ja sen tavoitteena on edistää digitaalisten palvelujen esteettömyyttä vammaisille henkilöille.

Kesäkuussa 2023 pidetyssä vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (CRPD) sopimuspuolten 16. istunnossa YK:n päämajassa New Yorkissa järjestettiin pohjoismainen oheistapahtuma *Co-creating digital solutions for persons with disabilities – Policies and strategies for tomorrow's digital challenges*, jossa keskityttiin nykyisiä digitaalisia palveluja koskeviin strategioihin ja niitä koskevan politiikan kehittämiseen.

Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministerit hyväksyivät vammaisten henkilöiden digitaalisia ratkaisuja koskevan julkilausuman MR-S-kokouksessa 22. maaliskuuta 2023. Ministerijulkilausumassa [Strengthened Nordic Co-operation on Digital Solutions for Persons with Disabilities](#) todetaan, että kaikilla Pohjoismailla on samankaltaisia haasteita vammaisten henkilöiden digitaalisten palvelujen osalta. Ministerijulkilausumassa kehoitetaan maita vahvistamaan entisestään pohjoismaista yhteistyötä tavoitteena jakaa hyviä käytäntöjä maiden välillä, jotta digitaalinen

maailma olisi esteettömämpi vammaisille.

Uutena aloitteena vammaisalan pohjoismaisessa yhteistyöohjelmassa 2023–2027 on tarkoituksena on järjestää vuosittain asiantuntijakokous, johon osallistuu vammaisten nuorten etujärjestöjen edustajia. Kokousten tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten näkökulmaa vammaisalan pohjoismaisessa yhteistyössä. Kokousten aiheita ja sisältöä muotoillaan lasten ja nuorten tarpeiden ja toiveiden pohjalta. Ensimmäinen asiantuntijakokous, johon osallistuu vammaisten lasten ja nuorten edustajia, järjestetään Kööpenhaminassa lokakuussa 2023.

4. Terveysturvallisuuden varautumistoimet

Sektorilla kiinnitetään suurta huomiota terveydenhuollon valmiusyhteistyöhön. Pohjoismaiden terveysministerit hyväksyivät kokouksessaan vuonna 2022 julkilausuman terveyshätätilanteisiin varautumisen lisäämisestä Pohjoismaissa. Julkilausuman mukaan maiden tulee tehdä yhteistyötä Pohjoismaiden ja Euroopan terveyshätätilanteisiin varautumisen, selviytymiskyvyn ja kriisinhallinnan vahvistamiseksi.

Julkilausuma perustuu seuraaviin priorisointialueihin:

- Kriisinhallinta
- Tehokkaampi apu hätätilanteissa ja kriiseissä
- Pohjoismaiden rokotetuotannon kapasiteetin selvittäminen
- Harjoitukset ja kokemusten vaihto
- Yhteispohjoismaiset aloitteet WHO:ssa koskien tutkimusta ei-farmaseuttisten toimien vaikutuksesta pandemian aikana.

Seuraavassa mainitaan esimerkkejä konkreettisista toimista, joita sektori on jo käynnistänyt julkilausuman seurantana.

Kriisinhallinta

Tilanteen ymmärtämisen mekanismi:

[Svalbard-ryhmän](#) johdolla on toteutettu vuosina 2021–2023 hanke, jossa kehitetään yhteispohjoismaista järjestelmää (mekanismia) tilannekuvaa koskevan tiedon jakamiseksi. Siinä perustetaan yhteinen alusta, jolla Pohjoismaat jakavat keskenään kansalliset tilannekuvat, mikä vahvistaa yksittäisten maiden käsitystä tilanteesta ja antaa paremmat mahdollisuudet toimia oikein ja vähentää tulevien terveydenhuollon ja hoiva-alan haasteiden vaikutuksia. Nyt on käynnistetty seurantahanke, jossa mekanismi ja sen toiminnot on tarkoitettu sisällyttävä Svalbard-ryhmän päivittäiseen

työhön. Siinä kehitetään yhteistä alustaa ja sisällytetään lisää toimintoja, jotta alustasta saadaan täysin toimiva vuoden 2024 loppuun mennessä.

Yhteistyö ja tutkimustietojen jakaminen (koronakriisin jälkeinen osaamisen kehittäminen): Pandemia on osoittanut, miten tärkeää osaaminen on kriisien kohtaamisessa. Hanke pohjautuu pohjoismaiseen terveysalan tutkimusyhteistyöhön *Nordisk forskningsamarbeid for bedre helse* -tutkimusyhteistyöhankkeen (2017–2019) kautta. NordForskillalla on operatiivinen vastuu vuosina 2022–2024 toteutettavasta hankkeesta. Hankkeessa on kaksi tavoitetta, toisaalta vaihtaa kokemuksia ja edistää sektorienvälistä yhteistyötä uusilla aloilla pandemian myötä, kuten pitkittyneen koronataudin alalla, ja toisaalta taas vaihtaa kokemuksia, laatia tietopohjaa ja tehdä yhteistyötä terveystietojen käytön lisäämiseksi kliinisissä tutkimuksissa.

Avun tehostaminen hätätilanteissa ja kriiseissä

Selvitetään määräykset, jotka aiheuttavat esteitä akuutille lääketieteelliselle avulle rajojen yli: Hankkeessa selvitetään, onko sääntöjä ja sääntökäytäntöjä, jotka omalta osaltaan estävät rajat ylittävää avunantoa vakavissa kriiseissä ja onnettomuuksissa Pohjoismaissa ja EU:n/Etan alueella. Selvityksestä saadaan perusta, jonka pohjalta voidaan arvioida mahdollista tarvetta muutoksiin, jotka voivat parantaa tilannetta poistamalla terveydenhuollon Pohjoismaiden valmiusyhteistyön esteitä yhteispohjoismaisen [terveydenhuollon valmiussopimuksen](#) mukaisesti. Selvityksen toteuttaa Svalbard-ryhmä.

Harjoitukset ja kokemusten vaihto

Pohjoismainen ydinvoima-alan valmiusharjoitus on toteutettu vuonna 2023: Kyseessä oli säteilyvaaratilanteen ja ydinvoimaonnettomuuden pelastusharjoitus. Siinä harjoiteltiin tiedon jakamista ja avunantoa yhteispohjoismaisen terveydenhuollon valmiussopimuksen mukaisesti sekä pohjoismaista palovammojen hoitoyhteistyön hyödyntämistä.

Liite 1: Pohjoismainen terveysalan yhteistyö

1.1 Terveysalan pohjoismaista yhteistyötä koskevan strategiaselvityksen (Könbergin raportin) seuranta

Tässä osiossa esitellään kaikki Könbergin raportin [Terveysalan pohjoismainen yhteistyö tulevaisuudessa](#) ehdotukset sekä tilannekatsaus elokuuhun 2023 mennessä käynnistetyistä toimista.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto on viime vuosina käynnistänyt erilaajuisia toimia kaikkien 14 ehdotuksen pohjalta, ja toteutettuja toimia koskeva arviointi laaditaan syksyllä 2023.

1. Käynnistetään tehotoimia mikrobilääkeresistenssin torjumiseksi

Vuonna 2015 annettu Yksi terveys -aloitteeseen liittyvä mikrobilääkeresistenssin (AMR) rajoittamista koskeva julkilausuma on saanut Pohjoismaat kiinnittämään entistä enemmän huomiota tähän tärkeään alueeseen, ja ministerineuvosto on perustanut mikrobilääkeresistenssin torjuntaan sekä pohjoismaisen strategiaryhmän että pohjoismaisen asiantuntijaryhmän. Molempien ryhmien toimeksiannot on uusittu niin, että ne ovat voimassa 31. joulukuuta 2024 asti.

Pohjoismaiden neuvoston valkoinen kirja: [Pohjoismaat torjuvat yhdessä antibioottiresistenssiä](#) on lisännyt kiinnostusta asiaan ja tehostanut edellä mainittujen kahden ryhmän työtä. Ministerineuvoston työn osalta perusedellytyksenä on keskittyä toimenpiteisiin, joista saadaan pohjoismaista hyötyä ja joissa Pohjoismaat voivat yhdessä vaikuttaa myös kansainvälisestä näkökulmasta. Tämä edellytys on myös ratkaiseva arvioitaessa, miten työtä valkoisen kirjan ehdotusten parissa tullaan jatkamaan. Mainitut kaksi ryhmää ovat valkoisen kirjan lisäksi keskittyneet etenkin kriittisiin tärkeisiin antibioottimuotoihin, antibioottiresistenssiä viestimiseen sekä antibioottiresistenssiin ympäristössä. Norjan puheenjohtajakaudella vuonna 2022 työtä alettiin laajentaa muun muassa keskittymällä ionoforien (ionophores) ja sienitautien torjunta-aineiden (fungicides) kaltaisiin aineisiin ja julkisiin hankintoihin.

Koska yhteistyö Venäjän kanssa pantiin jäihin Ukrainan sodan myötä, uusia toimia antibioottiresistenssin torjumiseksi on käynnistetty Pohjoismaiden ja Baltian maiden välisessä yhteistyössä toteuttamalla antibioottiresistenssin vastaisia kansallisia toimintasuunnitelmia. Alalla on myös käynnistetty tutkimuspanostuksia esimerkiksi NordForskin yhteiskuntaturvallisuusohjelman kautta, jossa priorisoidaan antibioottiresistenssitutkimusta. Kahteen tutkimushankkeeseen on myönnetty varoja: [Tracking of Antimicrobial Resistant Genes in Environmental reservoirs in the Nordic](#)

[Countries](#) ja [Wastewater Treatment plants as a trusted Source of Timely information on antimicrobial resistance threat \(TruSTme\)](#).

Ministerineuvosto antoi perusteellisen selvityksen [Pohjoismaiden ministerineuvoston työstä antibioottiresistenssin \(AMR\) torjumiseksi](#) Pohjoismaiden neuvostolle maaliskuussa 2019.

2. *Vahvistetaan erityistason sairaanhoitoa Pohjoismaissa*

Sosiaali- ja terveysministerit perustivat vuonna 2016 erityistason sairaanhoitoa käsittelevän pohjoismaisen valmisteluryhmän. Sen tavoitteena on vahvistaa entisestään sekä tukea alan pohjoismaista yhteistyötä. Valmisteluryhmä koostuu Pohjoismaiden terveysviranomaisten edustajista. Koska Euroopan unionin puitteissa on perustettu [European Reference Network](#), johon Pohjoismaat (Islantia lukuun ottamatta) osallistuvat aktiivisesti, valiokunta ei näe tarvetta muulle pohjoismaiselle yhteistyölle. Näin ollen pohjoismaisen tason toiminta päättyi vuoden 2022 lopussa.

3. *Perustetaan harvinaisten sairauksien pohjoismainen verkosto*

Verkosto edistää harvinaisia sairauksia koskevaa yhteistyötä, jotta voidaan vahvistaa käynnissä olevia ja uusia yhteisiä panostuksia sekä parantaa niiden koordinoitua.

Sosiaali- ja terveysministerit perustivat vuonna 2016 harvinaisten diagnoosien pohjoismaisen verkoston, jonka päätavoitteena on kehittää ja vahvistaa alan pohjoismaisen yhteistyön nykyisiä ja uusia muotoja sekä parantaa yhteisten aloitteiden koordinoitua. Verkosto toimii tällä hetkellä vuosiksi 2022–2023 annetun toimeksiannon pohjalta.

Lisäksi on perustettu koordinoituihin (*coordinating body*) vastaamaan verkoston kokousten suunnittelusta. Koordinoituihin on Pohjoismaiden terveys- ja sosiaaliviranomaisten ja harvinaisten sairauksien osaamiskeskuksen edustajia sekä potilasyhdistysten pohjoismaisen verkoston (SBONN) edustajia.

Norjan puheenjohtajakaudella vuonna 2022 nostettiin esille muun muassa kysymys yhteisistä panostuksista Euroopan tasolla European Reference Networks -verkostojen (ERN) muodossa harvinaisiin diagnooseihin liittyvistä terveyspalveluista ja täsmälääkkeistä. Vuonna 2023 verkoston puheenjohtajana toimii Ruotsi. Tänä vuonna verkosto jatkaa työtään vuonna 2019 laatimansa linjausten mukaisesti. Ajankohtaisia kysymyksiä ovat kansalliset strategiat, digitalisaatio, tiedon jako ja rekisterit sekä ERN:n puitteissa tehtävä rajat ylittävä yhteistyö täsmälääkkeiden alalla.

4. *Rekisteritutkimus*

Pohjoismaisen virtuaalisen rekisteritutkimuskeskuksen luomista koskevassa ehdotuksessa on kyse tutkimusyhteistyön vahvistamisesta rekisteritietojen, biopankkien ja kliinisten tutkimusten alalla. Pohjoismaisissa tutkimushankkeissa otetaan käyttöön eettisten arviointien keskinäisen hyväksymisen malli.

Ministerineuvoston puheenjohtajamaa Norja käynnisti vuonna 2017 kolmivuotisen priorisointihankkeen ”Pohjoismainen tutkimusyhteistyö terveyden edistämiseksi 2017–2019”. Hankkeen päätarkoituksena oli selvittää, ehdottaa ja mahdollisesti ryhtyä toimiin tavoitteena vahvistaa, tehostaa ja edistää uusia toimenpiteitä, jotka voivat yksinkertaistaa pohjoismaisten tutkijoiden terveystietoihin ja kliinisiin tutkimuksiin liittyvää yhteistyötä. Könbergin raportin ehdotukseen 4 perustuvassa hankkeessa oli kolme osaprojektia, joiden aiheina olivat eettiset arvioinnit, pohjoismaiset ratkaisut terveysdatan saatavuuden parantamiseksi sekä kliinisiä tutkimuksia koskevan yhteistyön kehittäminen. Sosiaali- ja terveyssektori rahoitti myös eettiseen arviointiin keskittyvän ensimmäisen osahankkeen seurannan. Tarkoituksena oli selvittää pohjoismaisen tietoportaalien edellytyksiä ja perustamista.

NordForsk on vastannut muun muassa terveystietoja koskevasta osahankkeesta, josta laadittiin *A vision of a Nordic secure digital infrastructure for health data: The Nordic Commons* -raportti. Raportti julkaistiin vuonna 2019, ja terveysdataa koskeva pohjoismainen yhteistyö on yksi uuden vision toimintasuunnitelman painopistealueista (otsikon *kilpailukykyinen Pohjola* alla). Lisäksi sosiaali- ja terveysministerit ovat myöntäneet varoja uuteen koronapandemian jälkeistä tiedon kartuttamista koskevaan hankkeeseen, josta puhutaan myös selonteon *Terveydenhuollon varautumistoimet* -kohdassa.

5. Lisätään yhteistyötä kansanterveyttä parantavissa toimissa

Könbergin raportin viidennessä ehdotuksessa kehoitetaan lisäämään kokemustenvaihtoa kansanterveyskysymyksissä, erityisesti tupakoinnin sekä alkoholin väärinkäytön osalta. Sosiaali- ja terveysministerien johdolla on perustettu kaksi hyvin toimivaa kokemusten- ja tiedonvaihdon verkostoa, jossa on mukana tupakkaan, väärinkäyttöön ja alkoholiin liittyvissä panostuksissa tai niihin liittyvän politiikan parissa työskenteleviä virkahenkilöitä. Verkostoja hallinnoi Pohjoismainen hyvinvointikeskus (NVC). NVC kokoaa yhteen ja välittää eteenpäin tärkeää tutkimustietoa esimerkiksi [Nordic Studies on Alcohol and Drugs \(NAD\)](#) -julkaisun ja populaaritieteellisen [PopNAD-sivuston](#) kautta.

Tämän lisäksi Pohjoismaiden huumausainealan kysymyksistä vastaavat ministeriöt ja muut elimet tekevät epävirallista yhteistyötä pohjoismaisessa huumausainefoorumissa. Norjan puheenjohtajakaudella vuonna 2022 järjestettiin pohjoismainen seminaari huumeiden ennaltaehkäisystä.

6. Pohjoismainen kansanterveyspolitiikan foorumi terveyden epätasaisen jakautumisen vähentämiseksi

Ehdotettiin, että perustetaan foorumi tekemään ehdotuksia pohjoismaisiksi hankkeiksi ja toimiksi, joiden tarkoituksena on vähentää terveyden epätasaista jakautumista.

Sosiaali- ja terveysministerit hyväksyivät vuonna 2016 yhteisen [julkilausuman pohjoismaisesta kansanterveysalan yhteistyöstä](#). Sitten on perustettu pohjoismainen kansanterveysfoorumi, joka tukee politiikan kehittämistä ja toimenpiteiden käynnistämistä kansanterveyden parantamiseksi ja terveyden epätasaisen jakautumisen vähentämiseksi eri maissa. Toteutuskeinoja ovat muun muassa hyviä ennaltaehkäiseviä ja terveyttä edistäviä panostuksia koskevien yhteisten kehityshankkeiden järjestäminen. Kansanterveysfoorumin sihteeristönä toimii Pohjoismainen hyvinvointikeskus (NVC).

Teemoja, joihin foorumi on alkuvaiheessa pureutunut, ovat terveyden eriarvoisuus sekä mielenterveys-, alkoholi-, huumausaine- ja tupakkakäytökset. Sektori on kohdentanut yhteistyöhön vuosina 2016–2018 noin 11,5 miljoonaa Tanskan kruunua. Yhteistyön tuloksia, muun muassa useita raportteja, on julkaistu [NVC:n verkkosivustossa](#).

Kansanterveysfoorumista teetettiin vuonna 2018 ulkopuolinen arviointi, joka osoitti sen olevan erittäin tärkeä pohjoismaiselle kansanterveysyhteistyölle. Työtä tehdään vuosiksi 2021–2023 annetun toimeksiannon mukaisesti. Tällä hetkellä valmistellaan uutta toimeksiantoa vuosiksi 2024–2027.

Vuodesta 2020 lähtien käynnissä on [Pohjoismaiden ikääntyneiden ravitsemusta ja liikuntaa](#) koskeva hanke. Analyysi ikääntyneiden terveyttä koskevista ravitsemuksen ja liikunnan pohjoismaisista terveysindikaattoreista ja tilastoista sekä tiivistelmä Pohjoismaiden ikääntyneiden ravitsemusta ja liikuntaa koskevasta ajankohtaisesta pohjoismaisesta tutkimuksesta julkaistiin vuoden 2022 alussa ([NVC](#)).

7. Potilasliikkuvuus Pohjoismaissa

Arvioidaan EU:n potilasdirektiivin täytäntöönpanon vaikutuksia Pohjoismaissa ja pyritään edelleen laajentamaan potilaan oikeutta saada hoitoa jossain toisessa Pohjoismaassa.

EU:n potilaiden oikeuksien direktiivistä päätettiin maaliskuussa 2011. Direktiivistä seuraavia rajat ylittäviä terveydenhuoltopalveluja koskevia määräyksiä hallinnoidaan sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamissäännöillä asetuksen 883/2004 mukaisesti,

joka on myös osa Eta-sopimusta. Direktiivin tavoitteena on antaa kansalaisille mahdollisuus hakeutua hoitoon toiseen EU-/Eta-maahan. EU-komissio kerää vuosittain tietoa potilaiden liikkuvuusdirektiivistä jäsenmaista, mukaan lukien Pohjoismaista.

Sektorin on kohdentanut 500 000 Tanskan kruunua potilaiden liikkuvuutta koskevan EU-direktiivin täytäntöönpanoon tavoitteena laatia mahdollisia suosituksia alan pohjoismaisen yhteistyön kehittämiseksi. Tarjouskilpailu järjestettiin julkisten hankintojen kautta vuonna 2022 ulkopuolisen arvioinnin käynnistämiseksi, mutta valitettavasti siihen ei saatu yhtään tarjousta.

8. Lisätään yhteistyötä hyvinvointiteknologian alalla

Tässä ehdotettiin, että hyvinvointiteknologialle laaditaan yhteinen pohjoismainen määritelmä ja yhteiset suuntaviivat, joiden tarkoituksena on yhdenmukaistaa hyvinvointiteknologiatuotteiden standardeja ja osallistaa käyttäjiä kehitysohjelmaan.

Ministerineuvosto keskusteli ehdotuksesta maaliskuussa 2018. Ruotsi teki puheenjohtajakaudellaan aloitteen kolmivuotisesta prioriteettihankkeesta, joka käsittelee etähoitoa ja -hoivaa sekä sähköisiä reseptejä (Vård och omsorg på distans, VOPD). Hankkeen budjetti oli 12 miljoonaa Tanskan kruunua. Pääpaino oli hyvinvointiteknologian kehittämisessä ja hyödyntämisessä, mutta projektiin sisältyi myös osahanke sähköisten reseptien käyttämisestä Pohjoismaiden välillä. Hyvinvointiteknologian pohjoismaisia ratkaisuja koskeneen kartoituksen jälkeen 43 ratkaisusta julkaistiin hankkeen verkkosivustossa. Vuonna 2022 laadittiin uusi julkaisu, joka sisälsi 5 integroituihin terveys- ja hoivapalveluihin liittyvää tapaustutkimusta: [Integrated Healthcare and Care through distance spanning solutions – for increased service accessibility – Integrated health and care](#).

Kunnat ja alueet ovat myös voineet hakea rahoitusta asiantuntija-apua varten hyvinvointiteknologian pilottiratkaisujen toteuttamiseksi sosiaali- ja terveysalalla. Lisäksi *State of the Nordic Region* -julkaisusta on laadittu erikoisversio, jossa keskitytään hyvinvointiin harvaan asutuilla alueilla.

Sektorin on myös myöntänyt 500 000 Tanskan kruunua hyvinvointiteknologiaa sekä etäterveyttä ja -hoivaa ympäristönäkökulmasta käsittelevään analyysiin ja 500 000 Tanskan kruunua analyysiin siitä, miten hyvinvointiteknologia ja etäratkaisut vaikuttavat terveys- ja hoivapalveluiden tarvittavasta osaamisesta huolehtimiseen ja järjestämiseen harvaan asutuilla alueilla. *Etähoito ja -hoiva – sosiaalisesti kestävä Pohjolan rakennuskivi* (VOPD 2.0) sisältyy myös Visio 2030:n toimintasuunnitelman painopistealueisiin.

Maiden rajojen yli käytettävien sähköisten reseptien täytäntöönpano on edennyt eri tavoin eri Pohjoismaissa. Ratkaisuja juridisiin ja teknisiin esteisiin etsitään edelleen. Kuten aluksi mainittiin, Pohjoismaiden neuvoston kanssa pidettiin poliittinen dialogi sähköisistä resepteistä 20. syyskuuta 2022. Tutustu myös ehdotukseen 9.

9. Lisätään yhteistyötä eTerveyden alalla

Tässä kehoitettiin jatkamaan sähköisiä reseptejä koskevaa pohjoismaista yhteistyötä sekä perustamaan pohjoismainen verkossa toimiva terveyskirjasto ja kehittämään potilastietojen pohjoismainen hakuyökalu.

Ministerineuvosto keskusteli ehdotuksesta maaliskuussa 2018. Pohjoismaiden ministerineuvosto teki jo vuonna 2010 aloitteen pohjoismaisesta e-terveysfoorumista. Sen jälkeen pohjoismaisen e-terveystyöryhmän työ on edennyt kaksivuotisten toimikausien muodossa, ja nykyinen toimeksianto jatkuu 31. joulukuuta 2024 asti. E-terveystyöryhmä keskittyy tiedon jakamiseen ja kokemusten vaihtoon sekä strategisista ja poliittisista tavoitteista käytävään keskusteluun, johon kuuluu myös asemoinnin vahvistaminen EU:ssa erilaisten aloitteiden osalta ja henkilökohtaisten terveystietojen pohjoismaisiin standardeihin liittyvä yhteistyö keskittyen erityisesti liikkuvuuteen maiden välillä. Nordic eHealth Research Network (NeRN) -alaryhmä julkaisi vuonna 2020 vertailuanalyysia koskevan raportin ja standardisointiryhmä pyrkii muun muassa edistämään maiden rajat ylittävän tiedonjaon yhteentoimivuutta.

Pohjoismaat ovat edelläkävijöitä sähköisten reseptien kansallisessa käytössä, mutta lisää kehitystyötä ja juridisia pohdintoja tarvitaan, ennen kuin sähköisiä reseptejä voidaan alkaa käyttää maiden rajojen yli kaikkialla Pohjolassa. Vuoden 2020 alussa sähköiset reseptit alkoivat toimia Suomen ja Viron välillä. Lisäksi on laadittu konkreettisia suuntavia (sähköisiä reseptejä koskevia) esimerkkejä terveystietojen vaihtamisesta rajojen yli. Niiden pohjalta voidaan myöhemmin laatia tiivistettyjä potilaskertomuksia ja muita sähköisiä terveystietoja.

Työtä tulee tarkastella yhdessä edellä mainittuun ehdotukseen 8 liittyvän VOPD-hankkeen sähköisiä reseptejä koskevan osaprojektin sekä Suomen *Achieving the World's Smoothest Cross-Border Mobility and Daily Life Through Digitalisation* -prioriteettihankkeen kanssa. Hankkeessa halutaan edistää rajat ylittäviä digitaalisia terveys- ja hoivapalveluita, kuten sähköisiä reseptejä ja digitaalisia potilaskertomuksia Pohjoismaissa ja Baltian maissa.

10. Vahvistetaan pohjoismaista psykiatrian alan yhteistyötä

Ehdotuksena oli muun muassa järjestää vuotuinen pohjoismainen psykiatrian alan huippukokous sekä lisätä pohjoismaista tiedonkeruuta ja kokemustenvaihtoa alan parhaista käytännöistä.

Ministerineuvosto on asettanut mielenterveyttä käsittelevän pohjoismaisen työryhmän. Asiantuntijaryhmä vastaa jatkuvasta pohjoismaisesta yhteistyöstä, joka keskittyy mielenterveyden ongelmista kärsiville tarkoitettuihin toimenpiteisiin. Lisäksi se on sopinut sosiaali- ja terveyspolitiikan virkamieskomitean kanssa pyrkimyksestä järjestää pohjoismaisen huippukokous joka toinen vuosi. Työryhmän toimeksianto jatkuu vuoden 2023 loppuun, ja työryhmä keskittyy työssään erityisesti lapsiin ja nuoriin, itsemurhien ehkäisyyn sekä sosiaaliseen eriarvoisuuteen mielenterveysasioissa. Lokakuussa 2023 pidettävässä verkostokokouksessa ryhmän tarkoituksena on tunnistaa mielenterveyshäiriöihin ja haavoittuvuuteen liittyvän leiman vahvuus ja keskustella siitä. Suunnitelmana on myös keskustella siitä, miten näitä leimoja voidaan ennaltaehkäistä. Työryhmä on lisäksi tehnyt aloitteen Pohjoismaiden itsemurhien ehkäisyä koskevasta tilanneanalyysistä Tanskan itsemurhien ehkäisykeskuksen (DRISP) johtaman hankkeen kautta. Raportissa esitellään sekä itsemurhatilastoa, riskiryhmiä että suojatekijöitä eri maissa. Lisäksi siinä keskitytään siihen, miten maat työskentelevät itsemurhien ennaltaehkäisyssä ja välitetään siltä pohjalta erityisen käyttökelpoisina pidettäviä menetelmiä ja käytäntöjä. Raportin odotetaan valmistuvan joulukuussa 2023.

Viimeisin pohjoismainen mielenterveyden huippukokous pidettiin 23. maaliskuuta 2023 Reykjavikissa, ja sen aiheena oli *Collaboration and Co-production in mental health*.

11. Laajennetaan terveydenhuollon valmiusyhteistyön toimeksiantoa

Tässä ehdotettiin, että annetaan terveydenhuollon valmiusyhteistyöstä vastaavalle ryhmälle (Svalbard-ryhmä) laajempi toimeksianto, johon sisällytetään kaikki terveydenhuollon pohjoismaisen valmiusyhteistyön osa-alueet.

Sosiaali- ja terveysministerit hyväksyivät Svalbard-ryhmän laajennetun toimeksiannon, joka tuli voimaan 1. tammikuuta 2017. Toimeksiannon laajentamisen yhteydessä Svalbard-ryhmä on laatinut strategiset kehykset, jotka määrittävät ryhmän työskentelypuitteet seuraavien 5–10 vuoden ajaksi. Sosiaali- ja terveyspolitiikan virkamieskomitea hyväksyi kehykset syyskuussa 2017. Svalbard-ryhmän tehtävänä on varmistaa tehokas kriisinhallinta Pohjoismaiden sosiaali- ja terveyssektoreilla. Yhteistyön lähtökohtina ovat tehokkuus, luottamus, joustavuus ja vastavuoroinen oppiminen. Svalbard-ryhmä tarkastelee alueita, joilla on yhteispohjoismaisia intressejä. Tarkoituksena on lisätä kansainvälisiä vaikutusmahdollisuuksia. Ryhmä myös varmistaa sosiaali- ja terveysalojen välisen toimivan vuorovaikutuksen kriisinhallinnassa.

Viime vuosina Svalbard-ryhmän keskeiset painopisteet ovat olleet koronakriisi ja Ukrainan sodan aiheuttama pakolaistilanne. Kyse on muun muassa tarkastella, miten voidaan oppia muissa maissa käytetyistä toimenpiteistä ja strategioista saaduista

kokemuksista sekä miten voidaan tehdä tiiviimpää pohjoismaista yhteistyötä pandemioiden ja tulevien terveyskriisien aikana. Svalbard-ryhmä kehittää mekanismeita Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysalan tilannekuvan jakamiseen.

Svalbard-ryhmän puitteissa on jo kehitetty palovammojen hoidon pohjoismainen mekanismi. Pohjoismaiden yhteistä kapasiteettia voidaan sen avulla hyödyntää mahdollisimman hyvin, mikäli jossain Pohjoismaassa sattuisi vakava tulipalo. Uusi mekanismi tuli voimaan tammikuussa 2019.

12. Laajennetaan pohjoismaista lääkealan yhteistyötä paremman kustannustehokkuuden ja turvallisuuden saamiseksi

Ehdotuksena oli lääkealan pohjoismaisen yhteistyön laajentaminen perustamalla yhteinen harvinaisten lääkkeiden apteekki ja lisäämällä tiedonvaihtoa hankintasopimuksista ja uusien lääkkeiden käytöstä.

Sosiaali- ja terveysministerit päättivät keväällä 2017 virallistaa pohjoismaisen työryhmän, jonka tehtävänä on vaihtaa tietoa ja kokemuksia lääkkeitä koskevista hinnoista ja subventioista. Ryhmä haluttiin virallistaa, jotta saataisiin kiinteät puitteet lääkkeiden hinnoittelukysymyksistä vastaavien Pohjoismaiden viranomaisten väliselle tiedon- ja kokemustenvaihdolle. Painopisteessä tulee olla koko ketjua koskevat aiheet, kartoituksesta (horizon scanning) jakeluun.

Vuonna 2020 ryhmälle annettiin vuosiksi 2021–2024 tarkistettu toimeksianto, johon sisältyvät toimitusvarmuus, ympäristöasiat ja lääketuotanto. Työryhmällä on kolme niin sanottua toimintalinjaa (*price comparisons, risk-sharing agreements ja availability of medicinal products*). Alaryhmän *Security on supply/preparedness (Industrial and non-industrial production of critical medicines and collaboration in the Nordic Countries)* perustaminen on yhä työn alla.

Tanskan ja Norjan terveysministerit allekirjoittivat syyskuussa 2018 Tanskan ja Norjan välisen aiesopimuksen, jossa toivotaan tiettyjä lääkkeitä koskevia yhteisiä hintaneuvotteluita. Sopimukseen on sittemmin liittynyt Islanti, ja myös muut Pohjoismaat ovat tervetulleita liittymään siihen. Tammikuussa 2022 toteutettiin toinen yhteispohjoismainen kilpailutus, johon oli sisällytetty myös ympäristövaatimukset.

Sosiaali- ja terveyspolitiikan virkamieskomitea on lisäksi useaan otteeseen keskustellut ongelmista, jotka liittyvät lääkkeiden erilaisiin merkintävaatimuksiin ja pakkauselosteiden kieliiä koskeviin erilaisiin vaatimuksiin. Pohjoismaiden terveysministerit luovuttivat 10. heinäkuuta 2019 EU-komissiolle kirjeen, jossa he toivovat pakkauselosteita koskevien vaatimusten väljentämistä siten, että vastedes olisi mahdollista käyttää myös yksinomaan sähköisiä pakkauselosteita. Näin voidaan

yksinkertaistaa lääkkeiden markkinointia ja niistä tiedottamista pienillä kielialueilla. Ongelmasta keskusteltiin myös silloisen puheenjohtajamaan Islannin järjestämässä erityisseminaarissa lokakuussa 2019. Syksyllä 2022 jatkettiin vuoropuhelua pakkausselosteista EU-komission kanssa Brysselissä järjestetyn virkamieskomitean kokouksen yhteydessä.

13. Uusi pohjoismainen virkamiesvaihto (pilottihanke)

Ehdotuksena oli vahvistaa nykyistä virkamiesvaihtosopimusta lisäsopimuksella, joka koskee terveysasioiden parissa asianomaisissa ministeriöissä työskentelevien virkamiesten lyhyitä vaihtojaksoja.

Ehdotuksena oli vahvistaa nykyistä virkamiesvaihtosopimusta tarjoamalla lyhyehköjä vaihtojaksoja virkamiehille, jotka työskentelevät terveyskysymyksiensä parissa eri ministeriöissä. Pilottihanke käynnistyi syyskuussa 2015, ja siitä tehtiin myönteinen arviointi syksyllä 2016. Hankekautta on näin ollen jatkettu useita kertoja, viimeksi kesäkuussa 2022. Sihteeristö selvittää mahdollisuutta pysyvämpään ratkaisuun.

14. Pohjoismaista yhteistyötä kansallisten asiantuntijoiden sijoittamisessa Euroopan komissioon

Käynnistetään uutta epävirallista yhteistyötä kansallisten sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden sijoittamiseksi Euroopan komissioon, niin että maiden resursseja voitaisiin hyödyntää paremmin.

Sosiaali- ja terveysministerit päättivät maaliskuussa 2017 pyytää Pohjoismaiden asianomaisia ministeriöitä vaihtamaan keskenään alan kansallisten asiantuntijoiden ja EU-komission pohjoismaisten virkamiesten yhteystietoja. Pää tavoitteena on helpottaa ja kannustaa ministeriöiden virkamiesten verkostoitumista Euroopan komission suuntaan. Lokakuussa 2022 virkamieskomitea piti Brysselissä kokouksen, jossa keskusteltiin sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ajankohtaisista asioista ja EU-yhteistyöstä. Myös sosiaali- ja terveysministeriöiden kansainvälisten asioiden johtajien epävirallinen pohjoismainen verkosto kokoontui Brysseliin kokouksen yhteydessä.

1.2 Potilasturvallisuus ja liikkuvuus: valvontatiedot ja Arjeplogin sopimus

Ministerineuvosto päätti maaliskuussa 2017, että aiemmin tarkistettu sopimus eräiden terveyden- ja sairaanhoidon henkilöstöryhmien sekä eläinlääkäreiden yhteisistä pohjoismaisista työmarkkinoista eli niin sanottu Arjeplogin sopimus (sosiaali- ja terveysministerien hyväksymä 2015) tarkistetaan uudestaan. Tämä tarkoittaa sitä, että sopimukseen liitetään uusia määräyksiä valvontatietojen vaihtamisesta. Tarkistettu sopimus allekirjoitettiin 11. joulukuuta 2018 Tukholmassa, ja se astui voimaan 1. helmikuuta 2020.

Terveydenhuollon ammattioikeuksia käsittelevät valvontaviranomaiset eri Pohjoismaista (Nordiska gruppen för hälsopersonal, NGH) tekevät töitä Pohjoismaiden välisen tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen tiedonvaihdon, mukaan lukien valvontatietojen vaihdon, eteen. Tavoitteena on vaalia potilasturvallisuutta ja torjua mahdollisimman pitkälti Pohjoismaiden välisiä tarpeettomia rajaesteitä. Työryhmän tarkoituksena on vaihtaa tietoa säännellyistä terveydenhuollon ammateista eri maissa ja perehtyä hyvin Pohjoismaiden koulutus- ja kelpoisuusvaatimuksiin.

Vuonna 2022 käsiteltäviä asioita olivat muun muassa Ukrainassa koulutuksensa hankkineet sekä pakolaisasemassa olevat hakijat, Brexit ja mahdolliset siirtymäjärjestelmät Isossa-Britanniassa koulutuksen hankkineille hakijoille sekä eurooppalaisen sisämarkkinoiden tietojenvaihtojärjestelmän (nk. IMI-järjestelmän) varoitusten vastaanottaminen ja lähettäminen.

1.3 Pohjoismaiden yhteinen tartuntasuoja- ja sairaalahygieniakoulutus

MR-S perusti pohjoismaisen tartuntasuoja- ja sairaalahygieniakoulutuksen, joka käynnistyi vuonna 2019. Koulutuksen järjestäjäksi valittiin Göteborgin yliopisto. Tartuntasuoja-alan osaamista on tärkeää kehittää, jotta pystytään ennaltaehkäisemään tartuntatautien leviämistä ja antibioottiresistenssiä. Maisteritason koulutuksen voi suorittaa osa-aikaisina opintoina kahden vuoden aikana.

Sosiaali- ja terveystieteiden virkamieskomitean toimeksiannosta perustettiin syyskuussa 2022 tartuntasuojan ja hygienian verkosto, jota hallinnoi Göteborgin yliopisto. Sen tavoitteena on vahvistaa Pohjoismaissa tartuntasuojan ja hygienian parissa työskentelevien eri ammattiryhmien kuten lääkäreiden, sairaanhoitajien, eläinlääkäreiden, bioanalyytikoiden, biologien jne. verkostoa.

Liite 2: Sosiaalialan pohjoismainen yhteistyö

2.1 Sosiaalialan strateginen selvitys (Árnassonin raportti)

Vuonna 2018 laadittiin ÁK-S:n toimeksiannosta sosiaalialan strateginen selvitys: *Tiedolla tehoa käytännön toimiin: sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen*. Selvityksessä esiteltiin yhteensä 14 ehdotusta sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön vahvistamiseksi:

Tietoon perustuvampaa ja kysyntälähtöisempää sosiaalialan pohjoismaista yhteistyötä

1. Sosiaalialalla toimiva osaamiseen ja tehokkaisiin toimiin liittyvä järjestelmällinen yhteistyö
2. Entistä kysyntälähtöisempi yhteistyö
3. Hallintorakenteiden kehittäminen

Sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön keskeiset aiheet

4. Sosiaalinen innovointi
5. Sosiaaliset investoinnit ja ennaltaehkäisy
6. Käyttäjälähtöiset sosiaalialan toimenpiteet
7. Vapaaehtoisjärjestöt

Lapsia ja nuoria, vanhuksia, vammaisia ja huono-osaisia aikuisia koskevan pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen

8. Huono-osaiset lapset ja nuoret
9. Huono-osaiset aikuiset
10. Ikäihmiset
11. Vammaiset

Sosiaalialan toimenpiteet laajemmasta näkökulmasta

12. Asunto- ja sosiaalipolitiikka
13. Haja-asutusalueet
14. Kansainvälinen yhteistyö

Jäljempänä esitellään tilannekatsaus ehdotusten parissa tehdystä työstä vuodesta 2018 lähtien. Uusimmat hankkeet ovat aina ylimmäisenä kunkin ehdotuksen alla. Jokaisen ehdotuksen kohdalla selvitetään myös mahdollisia osa-alueita, jotka odottavat vielä sektorin keskustelua/aloitetta.

Tilannekatsaus työstä 14 ehdotuksen parissa

Ehdotus 1 – Osaamiseen ja tehokkaisiin toimiin liittyvä järjestelmällinen yhteistyö

Sosiaalisektori on kohdentanut yhteensä 1 200 000 miljoonaa Tanskan kruunua hankkeeseen, joka koskee tehokkaita toimia – tiedon kartuttamista ja mahdollista osaamisfoorumia (*Virksomme indsatser – vidensopbygning och mulig vidensplatform*). Hankkeen tavoitteena on omalta osaltaan vahvistaa osaamista uusien sosiaalialan toimenpiteiden kehittämispohjaksi antamalla katsaus erilaisiin osaamista koskeviin lähestymistapoihin ja parantamalla sillä tavalla mahdollisuuksia oppia toinen toisiltaan. Panostus perustuu aiempaan sosiaalialan tietopohjan kartoitukseen. Hanke jatkuu vuoteen 2022 asti, ja tulokset on tarkoitus esitellä alkusyksystä 2023.

Yhteensä 1 100 000 Tanskan kruunua on myönnetty pohjoismaiseen aloitteeseen, jossa laaditaan kooste tehokkaita nuorten osallistamistoimia koskevasta tiedosta. Tutkimuskooste antaa katsauksen tehokkaista osallistamistoimista ja toimenpiteistä, jotka auttavat pääsemään mukaan yhteiskuntaan. Työn painopisteessä ovat 13–29-vuotiaat nuoret. Tutkimuskooste julkaistiin ja siitä keskusteltiin ministerikokouksessa maaliskuussa 2022, ja se esiteltiin päätös konferenssissa syyskuussa 2022.

Ehdotus 2 – Entistä kysyntälähtöisempi yhteistyö

Pohjoismaisen yhteistyöohjelman 2022–2024 ja vammaisalan pohjoismaisen yhteistyöohjelman 2023–2027 laadinnan sekä yhteistyöohjelman 2025–2030 meneillään olevien valmistelujen yhteydessä pyydetään keskeisiltä kansallisilta toimijoilta näkemyksiä siitä, miten sosiaalialan pohjoismaista yhteistyötä tulisi priorisoida. Viime vuonna on lisäksi käynnistetty useita verkostoja ja työryhmiä, jotka ovat suora vastaus kansallisten toimijoiden toiveisiin sosiaalialan pohjoismaisesta yhteistyöstä. Esimerkkinä voidaan mainita sosiaalipalveluiden pohjoismainen verkosto moninaisessa avuntarpeessa oleville kansalaisille, lapsen tuhatta ensimmäistä päivää käsittelevä pohjoismainen verkosto sekä liikunnan pohjoismainen verkosto.

Pohjoismaisessa hyvinvointifoorumissa, jonka Pohjoismainen hyvinvointikeskus on saanut tehtäväksi järjestää joka toinen vuosi (viimeksi Reykjavikissa kesäkuussa 2023), voidaan välittää pohjoismaisia tuloksia ja käydä vuoropuhelua sosiaali- ja terveysalan kansallisten toimijoiden kesken.

Ehdotus 3 – Hallintorakenteiden kehittäminen

Raportin ehdotus 3 sisältää ehdotuksia, jotka koskevat sektorin laitosta Pohjoismaiden hyvinvointikeskusta ja kahta tilastollista komiteaa, Pohjoismaista lääkintätilastokomiteaa (NOMESKO) ja Pohjoismaista sosiaalitalastokomiteaa (NOSOSKO).

Pohjoismainen hyvinvointikeskus sai uuden strategisen toimeksiannon vuosiksi 2021–2024, jonka sosiaali- ja terveysministerit hyväksyivät vuonna 2020 ja joka astui voimaan tammikuussa 2021.

NOMESKO ja NOSOSKO saivat uuden toimeksiannon vuosiksi 2021–23, jonka virkamieskomitea hyväksyi kesällä 2020 ja joka astui voimaan 1. tammikuuta 2021. NOMESKOn ja NOSOSKOn arviointi käynnistettiin vuonna 2022 ja saatiin päätökseen kesällä 2023. NOMESKOn ja NOSOSKOn toimeksiantoa pidennettiin vuoteen 2024 asti, ja kansallisista virkahenkilöistä koostuva työryhmä perustettiin selvittämään mahdollisuuksia kehittää työtä arvioinnin tuloksen linjausten mukaisesti. Tässä yhteydessä voidaan harkita ehdotusta kytkeä komiteoiden työ entistä tiiviimmin sosiaalialaan.

Ehdotus 4 – Sosiaalinen innovointi

Ehdotuksessa 4 keskitytään tuen lisäämiseen sosiaaliseen innovointiin muun muassa sosiaali- ja terveyssektorin sekä kasvu- ja ilmastosektorin välisen tiiviimmän yhteistyön kautta, mukaan lukien Pohjoismaiden ministerineuvoston pohjoismainen laitos Nordic innovation, ja perustamalla pohjoismainen sosiaali-innovaatiopalkinto.

Sosiaali- ja terveyssektori ei ole vielä käynnistänyt ehdotuksen mukaisia aloitteita.

Ehdotus 5 – Sosiaaliset investoinnit ja ennaltaehkäisy

Ehdotukseen sisältyy entistä vahvempi huomio ottaa käyttöön ennaltaehkäiseviä ja varhaisia toimia sekä kokonaisvaltaisia ja monialaisia toimia.

Virkamieskomitea hyväksyi vuoden 2023 alussa toimeksiannon verkostolle, jonka aiheena on lapsen ensimmäiset tuhat päivää. Sen tehtävänä on selvittää, mitä hankkeita voidaan käynnistää, jotta huono-osaisissa perheissä kasvavat pikkulapset saavat samat kasvumahdollisuudet kuin muut lapset Pohjoismaissa. Kyseessä on sektorienvälinen hanke, jossa tarkastellaan koko perheen tuentarvetta, mukaan lukien hyvinvointijärjestelmän yhteistyötä sen toteuttamiseksi.

Vuoden 2022 lopussa hyväksyttiin pohjoismaisen verkoston toimeksianto sosiaalipalveluiden koordinoimisesta ja niiden rakenteen jäsentämisestä moninaisessa avuntarpeessa oleville kansalaisille. Verkoston tehtävänä on tiedon kehittäminen ja kokemusten vaihtaminen siitä, miten hyvinvointijärjestelmät voivat tehdä parempaa yhteistyötä moninaisessa avuntarpeessa olevien kansalaisten hyväksi ja estää siten tämän kohderyhmän väliinpuotoamisen.

Vuoden 2021 lopussa hyväksyttiin hanke, jonka aiheena oli järjestelmällinen kartoitus sosiaalisia investointeja koskevista kokemuksista Pohjoismaissa. Kartoituksesta vastaa VIVE, ja sen on tarkoitus myös tunnistaa Pohjoismaiden sosiaalisten investointien tärkeimmät rakenteelliset esteet sekä antaa parametrejä, jotka voivat tukea sosiaalisia investointeja. Hankkeesta on tarkoitus saada suosituksia jatkotyöhön Pohjoismaiden

sosiaalisten investointien lisäämiseksi. Hankkeen raportti on tarkoitus esitellä 14. marraskuuta 2023 pidettävässä konferenssissa (<https://vive.nemtilmeld.dk/103/>).

Ehdotus 6 – Käyttäjälähtöiset sosiaalialan toimenpiteet

Ehdotus koskee entistä vahvempaa pohjoismaista keskittymistä käyttäjälähtöisiin tai entistä käyttäjälähtöisempiin sosiaalialan toimenpiteisiin.

Virkamieskomitea on vuonna 2019 kohdistanut varoja jatkotyöhön käyttäjien osallistamiseksi. NVC on toteuttanut työn, ja marraskuussa 2022 pidetyssä seminaarissa julkistettiin pohjoismainen raportti käyttäjien osallistamisesta. Raportissa on kartoitus käyttäjien osallistamisesta Pohjoismaissa saaduista kokemuksista. Virkamieskomitea tutustui raportin tuloksiin vuoden 2023 ensimmäisessä kokouksessaan.

Sosiaalista eristyneisyyttä ja yksinäisyyttä koronapandemian aikana käsitelleen hankkeen loppuraportti esiteltiin virkamieskomiteassa niin ikään helmikuun 2023 kokouksessa, ja se sisälsi Pohjoismaiden havainnollisia esimerkkejä käyttäjien osallistamisesta ja vertaistuen käyttämisestä.

Käyttäjien osallistaminen on keskeisellä sijalla myös meneillään olevassa hankkeessa: Koronakriisin seuraukset – lasten ja nuorten oikeus tulla kuulluiksi. Tämän hankkeen tilannetta esitellään virkamieskomitean kokouksessa syyskuussa 2023.

Ehdotus sisältää lisäksi konkreettisia suosituksia käyttäjäkohtaisten palveluiden kehittämisestä, käyttäjän näkökulman paremmasta huomioonottamisesta hänen omissa asioissaan ja viranomaispäätöksissä sekä käyttäjiä osallistavan pohjoismaisen verkoston perustaminen, jota ei ole vielä käsitelty.

Ehdotus 7 – Vapaaehtoisjärjestöt

Ehdotuksessa keskitytään pohjoismaisen yhteistyön vahvistamiseen sosiaalialan vapaaehtoisjärjestöjen kanssa.

Työ vapaaehtoisjärjestöjen kanssa on yksi niistä yleisistä näkökulmista, joista yhteistyöministerit ovat päättäneet ja joiden tulee yleisesti ottaen olla tunnusomaista ministerineuvoston työlle ja sisältyä näin ollen Visio 2030 -toimintasuunnitelman moniin nykyisiin ja uusiin aloitteisiin.

Yhteistyöministerit päättivät vuoden 2024 budjettipäätöksessä varata 10,5 miljoonaa Tanskan kruunua vapaaehtoisjärjestöille ja -yhdistyksille. Summasta 1 miljoonaa Tanskan kruunua on varattu verkostotapaamisiin, konferensseihin, tiedon jakamiseen jne.

Sosiaali- ja terveyssektori myönsi vuonna 2022 yhteensä 300 000 Tanskan kruunua kansalaisyhteiskunnan pohjoismaisen seminaarikiertueen toteuttamiseen. Hankkeen ideana on käydä kansalaisyhteiskuntaa koskevaa keskustelua kaikissa Pohjoismaiden viidessä poliittisessa kesätapahtumassa ja keskittyä nuorten osallistamiseen, oikeuksiin ja demokratisointiin.

Sosiaali- ja terveyssektori myönsi vuonna 2022 lisäksi 1 793 000 Tanskan kruunua sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen pohjoismaisen foorumin perustamiseen. Foorumin tarkoituksena on vahvistaa tiedon ja kokemusten vaihtoa järjestöjen ja maiden välillä. Kansalaisjärjestöjen näkökulma tulee sisällyttämään virkamieskomitean muuhun jatkuvaan työhön.

Kansalaisyhteiskunnan huippukokous järjestettiin vuonna 2021.

Ehdotus 8 – Huono-osaiset lapset ja nuoret

Ehdotuksen tavoitteena on vahvistaa Pohjoismaiden lasten ja nuorten elinoloja ja oikeuksia.

Lasten ja nuorten parissa tehtävä työ on yksi niistä yleisistä näkökulmista, joista yhteistyöministerit ovat päättäneet ja joiden tulee yleisesti ottaen olla tunnusomaista ministerineuvoston työlle. Lapsi- ja nuorisonäkökulma sisältyy siis useisiin toimintasuunnitelman meneillään oleviin ja uusiin hankkeisiin.

Sosiaali- ja terveysministerien kokouksessa maaliskuussa 2023 keskusteltiin nuorten aikuisten psyykkisestä haavoittuvuudesta, sosiaalisesta eristäytyneisyydestä ja yksinäisyydestä ja päätettiin antaa virkamieskomitealle tehtäväksi konkretisoida sitä, mitä voidaan tehdä, jotta huono-osaisista nuorista useampi pääsisi koulutukseen tai töihin ja saataisiin "ulkopuolelle" jäävien nuorten määrä vähenemään. Seuranta koskeva keskustelu on käynnissä.

Vuoden 2024 budjettiehdotuksessa varattiin jopa 1 miljoona Tanskan kruunua Pohjoismaiden lapsiköyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä koskevan hankkeen toteuttamiseen, kun asiasta oli neuvoteltu Pohjoismaiden neuvoston kanssa. Hanketta valmistellaan parhaillaan, ja se toteutetaan vuonna 2024.

Virkamieskomitean johdolla vuonna 2023 on perustettu kaksi uutta pohjoismaista verkostoa, joissa käsitellään huono-osaisien lasten ja nuorten elinoloja: Lapsen tuhatta ensimmäistä päivää käsittelevä verkosto ja Sosiaalipalvelun verkosto moninaisessa avuntarpeessa oleville kansalaisille.

Sosiaali- ja terveyssektori kohdensi vuonna 2021 varoja hankkeeseen, joka koski koronakriisin seurauksia – lasten ja nuorten oikeutta tulla kuulluiksi. Hankkeessa keskitytään lapsen oikeuksiin, ja se sisältää sekä selvityksiä menetelmistä ja

kokemuksista lasten ja nuorten osallistamiseksi koronakriisin aikana että konkreettisia testejä nuorten osallistamisesta itse hankkeen kehittämiseen.

Tanskan puheenjohtajakaudella vuonna 2020 käynnistettiin hanke, joka koskee Pohjoismaiden nuoria kestävässä yhteiskunnissa. Hankkeen yhdessä osiossa käsitellään nuorten psyykkistä hyvinvointia. Hanke on juuri päättynyt ja nyt mietitään, miten tuloksia voidaan viedä eteenpäin.

Ehdotus 9 – Huono-osaiset aikuiset

Ehdotus tähtää pohjoismaisen yhteistyön vahvistamiseen osallistamisessa ja huono-osaisien aikuisten syrjäytymisen estämisessä. Kansalaisyhteiskunta nostetaan tässä esiin tärkeänä toimijana.

Kansalaisyhteiskunnan pohjoismainen huippukokous pidettiin lokakuussa 2021. Huippukokouksen seurantana sosiaali- ja terveyspolitiikan virkamieskomitea päätti perustaa foorumin sosiaalialan kansalaisjärjestöille. Foorumihanketta johtavat Mandag Morgen

-ajatushautomo sekä vapaaehtoisen sosiaalityön keskus Tanskasta. Foorumin perustaminen edistää ehdotuksen toteuttamista syrjäytymisen ehkäisyssä ja kokemustenvaihtoa tehokkaista toimista huono-osaisille aikuisille kansalaisjärjestöjen kautta.

Toistaiseksi ei ole käynnistetty hanketta sen ehdotuksen osalta, joka koskee työelämä- ja tasa-arvosektorien monialaista yhteistyötä ja jonka tarkoituksena on tutkia huono-osaisien aikuisten mahdollisuutta päästä työmarkkinoille. Tässä nimenomaan miehiä pidetään erityisen huono-osaisina naisia matalamman koulutustason takia.

Ehdotus 10: Ikäihmiset

Ehdotuksessa keskitytään yleisesti ikäihmisten elinoloihin sekä väestöryhmien yleisen ikääntymisen vaikutukseen, nuorten poismuuttoon maaseudulta ikäihmisten jäädessä sekä siihen tosiasiaan, että yhteiskunnan vanhustenhuollon kustannukset kasvavat koko ajan.

Työtä jatketaan edelleen hyvinvointiteknologian ja dementiaverkoston tiedon jakamisen parissa Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen johdolla.

Vuonna 2021 sosiaali- ja terveyssektori on myös kohdentanut varoja tasa-arvosektorin kanssa toteuttavaan yhteistyöhankkeeseen, jossa selvitetään Pohjoismaiden LGBTI-ikäihmisten elinoloja sekä heidän kokemuksiaan saada asianmukaista apua ja tukea hoitopalveluista.

Lokakuussa 2022 myönnettiin varoja hankkeeseen, joka koskee dementian ennaltaehkäisyä Pohjoismaissa. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä ja varmistaa tiedonvaihto dementian ennaltaehkäisyssä. Hankkeessa käsitellään tiedon nykytilaa sekä eri Pohjoismaiden linjausten muotoiluja ja toteutusta.

Integroitu etähoito ja -hoiva -hankkeessa (iVOPD, ks. myös aiempi terveystieteen kappale) käsitellään myös harvaan asutuilla alueilla esiintyvää osaamiseen ja työvaatimuksiin liittyvää ongelmaa. Juuri niillä alueilla muun muassa monet vanhuksat tarvitsevat hoitoa ja hoivaa.

Ehdotus 10 koskee myös pohjoismaisen yhteistyön vahvistamista ikäihmisten ja heidän tarpeidensa mukaisten joustavampien asumismuotojen luomisessa, sekä pohjoismaisen verkoston perustamista tiedon jakamiseksi tehokkaista toimista rekrytoida hoitoalan henkilöstöä ja saada heidät pysymään työssään. Näitä ehdotuksia ei ole vielä käsitelty.

Pohjoismaisessa hyvinvointikeskuksessa (NVC) on ikäihmisten asioita yleisemmin käsittelevä ikäihmistieimi, joka työskentelee hyvinvointiteknologian, dementian sekä ikäihmisten ravitsemuksen ja liikunnan parissa. NVC koordinoi myös pohjoismaista dementiaverkostoa, joka pyrkii edistämään kyseisen osa-alueen parempaa laatua, turvallisuutta, innovointia ja tiedon kartuttamista.

Ikäihmisten ravitseminen ja liikunta Pohjoismaissa -hankkeen puitteissa NVC toteutti 25. tammikuuta 2023 webinaarin, joka koski ikäihmisten terveyttä edistävän ravitsemuksen ja liikunnan strategioita ja rakenteita Pohjoismaissa.

NVC koordinoi myös ikäystävällisten kaupunkien ja kuntien pohjoismaista verkostoa, joka on mukana Maailman terveysjärjestön (WHO) globaalissa *Age-friendly cities and communities (AVCC)* -verkostossa. Globaalissa verkostossa on mahdollisuus vaihtaa kokemuksia ja oppia toisiltaan.

Lokakuussa 2022 NVC järjesti työseminaarin Pohjoismaiden vanhusneuvostoista. Kaikissa Pohjoismaissa on vanhus- tai eläkeläisneuvostoja, jotka tekevät töitä etenkin ikäihmisiä koskevien kysymysten parissa. Seminaarin ohjelmassa oli esityksiä lainsäädännöstä ja vanhusneuvostojen organisoinnista, vaikuttamismahdollisuuksista ja haasteista sekä ehdotuksia pohjoismaisen yhteistyön toimiksi ja teemoiksi. Työseminaari järjestettiin Tanskan vanhusneuvoston aloitteesta yhteistyössä NVC:n kanssa.

NVC on viime vuonna myös julkaissut seuraavia raportteja, jotka kartuttavat tietoa ikäihmisten hyvinvoinnista Pohjoismaissa:

- [The impact of the COVID-19 pandemic on social isolation and loneliness – A Nordic research review](#) (2022),
- [Reducing social isolation and loneliness during the COVID-19 pandemic – Examples of promising practice from the Nordic countries](#) (2023),
- [Brukarinflytande i Norden – En kunskapsställning om metoder och effekter inom välfärdssektorn](#) (2022).

Ehdotus 11: Vammaiset

Ehdotuksessa kiinnitetään entistä enemmän huomiota esteettömyyteen, koulutukseen ja harvinaisiin toimintarajoitteisiin.

Vammaisalan yhteistyöneuvosto on laatinut uuden yhteistyöohjelman kaudeksi 2023–2027. Ohjelmassa on kolme painopistealuetta: ihmisoikeudet, osallisuus ja vapaa liikkuvuus.

Vuonna 2023 on kiinnitetty erityistä huomiota esteettömyyteen, ja ministerikokouksessa hyväksyttiin muun muassa [julkilausuma, joka koskee vammaisten ihmisten digitaalisia palveluja](#).

Osana vammaisalan pohjoismaista yhteistyöohjelmaa on päätetty pitää vuosittainen vammaisten nuorten huippukokous. Huippukokouksessa on tarkoitus käsitellä nuorten tarpeita, jotka voivat koskea esimerkiksi koulutusta, työelämää ja sosiaalisia yhteisöjä. Ensimmäinen kokous järjestetään lokakuussa 2023. Ohjelmakauden aikana on myös tavoitteena laatia tilastotietoa neljällä alueella – syrjintä, koulutus, työelämä ja esteettömyys – vastauksena tarkastelun suosituksiin.

Huhtikuussa 2023 järjestettiin asiantuntijaseminaari, jossa käsiteltiin tilastoja ja vammaisia opiskelijoita. Lisätietoa vammaisalan pohjoismaisesta yhteistyöstä on selonteon kappaleessa 3.

Vammaisalan yhteistyöneuvosto järjestää vuosittain pohjoismaisen oheistapahtuman YK:n sopimuspuolten vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen (CRPD) sopimuspuolten istunnossa YK:n päämajassa New Yorkissa. Vuoden 2023 teemana oli *Co-creating digital solutions for persons with disabilities – Policies and strategies for tomorrow's digital challenges*, jossa keskityttiin esteettömiä digitaalisia palveluita koskeviin strategioihin ja niitä koskevan politiikan kehittämiseen.

Ehdotus 12 – Asunto- ja sosiaalipolitiikka

Ehdotus koskee huomion erityistä kiinnittämistä tuen tarpeessa olevien kansalaisten mahdollisuuksiin hankkia itselleen sopiva asunto etenkin kaupunkien kasvavista asumiskustannuksista huolimatta.

Ehdotuksena on myös käynnistää asunto- ja sosiaalipolitiikan pohjoismainen yhteistyö ministeritasolla niin, että keskitytään esimerkiksi asumissosiaalisiin panostuksiin, esteettömyyden yhteispohjoismaisiin standardeihin, huono-osaisten, asunnottomien ja vammaisten asumiseen ja rakennuskustannuksia koskevan tiedon jakamiseen. Tähän ehdotukseen liittyviä toimia ei ole vielä muotoiltu.

Ehdotus 13 – Haja-asutusalueet

Ehdotuksessa keskitytään panostamaan voimakkaammin toimiin, joilla parannetaan Pohjoismaiden haja-asutusalueilla asuvien kansalaisten elinoloja muun muassa kompensoimalla sitä, että alueella on vähemmän sosiaalipalveluita, hoitohenkilöstöä sekä koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksia.

ÄK-S on vuodesta 2011 lähtien osallistunut *Not just a green transition* -hankkeen rahoitukseen. Hankkeessa selvitetään, miten ilmastonmuutoksen sopeutumistoimet vaikuttavat eri väestöryhmiin ja alueisiin.

ÄK-S päätti vuoden 2021 ensimmäisessä kokouksessaan varata 1 000 000 Tanskan kruunua haja-asutusalueita edistävään

- kansallisten kunnallisten organisaatioiden verkostoon. Työ on aloitettu Tanskan kuntaliiton johdolla vuonna 2022, ja sen otsikkona on *Mapping the use of work demand-saving technology in the Nordics*.
- WliSPA-raportti (*Welfare Institutes in Sparsely Populated areas*) esiteltiin verkkoseminaarissa kesäkuussa 2022.
- Haja-asutusalueiden asuntotilannetta koskevan työn tulokset esiteltiin kesäkuussa 2022.

Osana Ruotsin puheenjohtajakautta vuonna 2018 käynnistettiin Etähoito ja -hoiva -hanke (VOPD), jossa oli tarkoituksena selvittää digitaalisten ratkaisuiden mahdollisuuksia hoidon ja hoivan turvaamiseksi haja-asutusalueiden asukkaille. Integroitua etähoitoa ja -hoivaa (iVOPD) koskevan jatkohankkeen päätöskonferenssi pidetään marraskuussa 2024.

Ehdotus 14 – Kansainvälinen yhteistyö

Ehdotuksen tarkoituksena on vahvistaa pohjoismaisen yhteistyön katseen suuntaamista ulospäin ja saada inspiraatiota ja opastusta esimerkiksi EU:ssa, OECD:ssa ja YK:ssa meneillään olevista aloitteista ja keskusteluista. Lisäksi suositellaan, että näitä

foorumeita käytetään entistä enemmän pohjoismaisen hyvinvointijärjestelmän edistämiseksi.

Uusien pohjoismaisten panostusten käynnistämisen yhteydessä, ongelmien selvittämisessä ja tehokkaiden toimien etsimisessä sosiaali- ja terveyssektorit ottavat huomioon EU:n ja muiden organisaatioiden meneillään olevat hankkeet ja näkökulmat. Esimerkiksi virkamieskomitean syyskokouksen yhteydessä Brysselissä vuonna 2022 pidettiin myös kokous EU:n eri valtuuskuntien kanssa yhteisesti kiinnostavista asioista.

Virkamieskomitea seuraa myös WHO:n *Wellbeing Economy* -työtä, mikä voi edistää aktiivisesti ennaltaehkäisevää näkökulmaa sektorin työssä sosiaalialan kehittämiseksi. Vuonna 2023 myönnettiin varoja pohjoismaisen Wellbeing Economy -verkoston perustamiseksi. Sektori osallistuu myös WHO:n järjestämiin kansainvälisiin konferensseihin.

Vammaisalan yhteistyöneuvosto on muotoillut YK-yhteistyönsä vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (CRPD) mukaisesti ja järjestää vuosittaisen oheistapahtuman YK:n osapuolten konferenssissa (COSP).

Sektorin osallistuu vuosittain European Social Service Conferenceen muun muassa suunnittelemana Pohjoismaiden päivän oheisohjelmaa. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö osallistuu konferenssiin tarkoituksenaan päivittää tietoaan alan poliittisten linjausten kehityksestä EU:ssa.

ÄK-S osallistuu vuosittain European Social Service Conferenceen muun muassa suunnittelemana Pohjoismaiden päivän oheisohjelmaa. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö osallistuu konferenssiin tarkoituksenaan päivittää tietoaan alan poliittisten linjausten kehityksestä EU:ssa.

2.2 Lapsuudessa koetun seksuaalisen hyväksikäytön pitkäaikaisvaikutuksia tarkasteleva verkosto

Sosiaali- ja terveyspolitiikan virkamieskomitea perusti vuonna 2017 pohjoismaisen verkoston tarkastelemaan lapsuudessa koetun seksuaalisen hyväksikäytön pitkäaikaisvaikutuksia. Verkosto sai alkunsa sosiaali- ja terveysministeriöiden käsitellessä Pohjoismaiden neuvoston suositusta 13/2015 Lapsuuden seksuaalisen hyväksikäytön jälkiseuraukset aikuisilla (A 1645/välfärd). Verkoston tavoitteena on vahvistaa erityyppisiä toimenpiteitä, joiden kohderyhmänä ovat lapsuudessa seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneet aikuiset. Verkosto pyrkii tavoitteeseensa muun muassa tarjoamalla Pohjoismaiden keskeisille toimijoille tiedon- ja kokemustenvaihtofoorumin sekä luomalla puitteet uudelle pohjoismaiselle yhteistyölle.

silloin, kun se on tarkoituksenmukaista. Verkoston toimeksiantoa on pidennetty vuoteen 2024 asti. Verkostossa on mukana viranomaisia, julkisia laitoksia ja vapaaehtoisjärjestöjä.

2.5 Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen toiminta

Pohjoismainen hyvinvointikeskus (NVC) edistää sosiaali- ja kansanterveysalan yhteistyöaloitteita. Yhteistyöministerien toimeksiannosta NVC pitää myös yllä kotouttamisalan osaamiskeskusta (clearing central), jonka tavoitteena on tukea alan pohjoismaista yhteistyötä. NVC työskentelee seuraavilla päätoiminta-alueilla: lasten ja nuorten elinolot, kansanterveys, vammaiset, hyvinvointitekniologia sekä hoidon ja hoivan etäratkaisut, aktiivinen ja terveellinen ikääntyminen Pohjoismaissa sekä pohjoismainen yhteistyö kotoutumisen edistämiseksi. Vuoden 2022 toiminnasta kerrotaan lyhyesti laitoksen vuosikertomuksessa, jonka voi lukea [tästä](#).

NVC:llä on strateginen toimeksianto kaudeksi 2021–2024. Toimeksiannosta käy ilmi, että NVC:n ydintehtävä on toimia Pohjoismaiden sekä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin välisenä yhteistyöfoorumina sosiaali- ja kansanterveysalalla. Pää tavoitteena on edistää maiden kansallista kehitystyötä tukemalla maiden välistä tiedon ja osaamisen vaihtoa sekä kehittämällä uutta pohjoismaista tietoa. Toimeksiannossa selvennetään, että NVC:n pääasialliseen kohderyhmään kuuluvat Pohjoismaiden ministeriöiden ja kansallisten viranomaisten virkahenkilöt.

Vuosina 2022–2023 NVC on keskittynyt erityisesti siihen, miten pandemia on vaikuttanut haavoittuviin ryhmiin, kuten lapsiin ja nuoriin, ikääntyneisiin, vammaisiin sekä maahanmuuttaja- ja pakolaistaustaisiin henkilöihin. Lisäksi NVC on jatkanut tiedon- ja kokemustenvaihtoa dementian, hyvinvointitekniologian sekä alkoholi- ja päihdeongelmien osa-alueilla.